

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΑ

Συνεχίζοντας τὰ ὅσα εἶπαμε τελεφεταῖα γιὰ τὰ ἱστορικά τοῦ ζ παρατηροῦμε πὼς ἀνάλογος φτόγγος τοῦ ἀρχαίου ζ εἶναι στὴ Νεοελληνικὴ τσ=ο γερμανικὸ πού ἀρχικά εἶτανε δυὸ φτόγγοι ξεχωριστοὶ τ καὶ σ καὶ κατόπι συχωνεφτήκανε σ' ἓναν τρίτο ο γερμ. πρὸλ. σδ ('Αθήναςδε) > ζ ('Αθήναζε προφ. ζ=τζ).

Ὁ φτόγγος τσ μπόθαλε στὴ Νεοελληνικὴ ἀπὸ διάφορες πηγές (ἀπαρχιλλαχτα δ ζ στὴν ἀρχαία) α') ἀπὸ ζεβγάρωμα τ+σ (ζεπέφτοντας ἀπ' ἀνάμεσα φωνήεντο) λ. χ. πάτσε > πάσε, πολίτισσα > πολίτσα κτλ. β') ἀπὸ ζεβγάρωμα θ+σ (ζεπέφτοντας ἀπ' ἀνάμεσα φωνήεντο) λ. χ. κάθησε > κάτσε, μεθυσμένος > μετσμένος κλπ. γ') ἀπὸ με:ατόπισμα τοῦ σ.λ. χ. τῆς > τσῆ, ἀ(τὰ)σταλος > ἀτσαλος κτλ. δ') ἀπὸ συναλλαγή τοῦ πρώτου φτόγγου τοῦ ψ: π σέ τ λ.χ. ψευδός > τσεβδός, ψακόνω(1) > τσακόνω κτλ. ε') ἀπὸ συναλλαγή τοῦ πρώτου φτόγγου τοῦ ξ: κ σέ τ λ. χ. γκλαξίδα > γαλατσίδα, μαχуса > ματσούκα κτλ. ς') ἀπὸ μαλάκωμα τοῦ οὐρανικῶν κη σέ τσ λ. χ. κίρρος (=ὄρρος 'Ἑσυχ.) > τσίρρος, κίχλα > τσίχλα, κηρίς > τσῆρις (ψάρι) κυνίας (Παυσαν.) > τσυνκιάς, κίνυδο > τσίκινυδο καὶ τ' ἀσπροθλασσίτικα καὶ > τσαι, κύρης > τσῶρης κτλ. κτλ. ζ') ἀπὸ μαλάκωμα τοῦ ι σέ τσ λ. χ. τσιάνω > τσιώνω, κληματίδα > κληματοίδα, βάτινον > βάτινο, τιλάω > τσι(ρ)λώ, τυκάνη > τσουκάνη, κατήφεια, καισήφα > καισούφα κτλ. η') ἀπὸ ἀδραιμα τοῦ σι σέ τσ λ. χ. σιληπορδέω > τσιληπορδῶ, σύφα(ρ) > τσίφα, κίσσα > σίκα (μετατόπ.) > τσίκα, ἱππουρος (εἶδος ψάρι) > ἡ ἱππούρα τῆς ἱππούρας > σιππούρα (συνεπαρμός τοῦ τελικοῦ σ τοῦ ἀρθροῦ(2)) > τσιππούρα κτλ. θ') ἀπὸ ξένες λέξεις λ. χ. τσακάλι (Περσ. tohacal), τσαρδάκι (Τουρκ.), τσεκούρι (Λατ. securis=σάγαρις). Τὸ τζ—dz εἶναι τὸ ἡχερὸ τοῦ τσ. (ὅπως τὸ σημερινὸ ζ εἶναι τὸ ἡχερὸ τοῦ σ). Ἀφτὰ τὰ λέμε δίψηφα σύμφωνα δηλ. μονοὶ φτόγγοι τῆς γλώσσας μας γραμμένοι μὲ δυὸ ψηφία

1) Ψακόνω=ψύω (Νίσυρο).

2) Πρὸλ.: τῆς κόνης—ἡ σκόνη, τῆς κλήθρας—ἡ σκλήθρα, τοὺς πυργίτες—ὁ σπουργίτης, τοὺς κανθάρους—ὁ σκαθάρος, τοὺς κορυδαλλοὺς—ὁ σκορδαλός κτλ. καὶ τὰ ἀρχαία: τῆς μυραίνης—ἡ σμύρινα, τῆς κνιπῆς—οἱ σκνίπες, τῆς μυρίνου—ἡ σμύρινθος κτλ.

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΑΡΡΩΣΤΗ ΔΟΥΛΑ *

Τὸ τραγοῦδι ἀφτό, πού ἴσως τὸ ξανακούσουμε καὶ κατόπι, σὲ περίστασι' κάπως διαφορετικὴ, τὸ τραγουδοῦσε τώρα στὸν μπαζὲ ἡ Κατινούλα μὲ μιὰ φωνὴ ὅπου δύσκολο δὲν εἶτανε νὰ παρατηρήσης καὶ λίγη κούραση, νὰ σοῦ φανῇ κ' ἡ ἀνάσα τῆς λιγάκι σὰν πιασμένη, μάλιστα ὅταν ἤξερες τί ἀνοιχτόφωνα, μὲ τί κουράγιο καὶ τί θάρρος κωμικό, γιὰ νὰ διασκεδάσῃ τὴ μικρή, συνήθιζε καὶ τραγουδοῦσε ἡ Κατινούλα. Ὁ κ. καθηγητὴς ἐννοεῖται πὼς δὲν πρόσεξε. Χαμογέλασε μόνο μιὰ στιγμὴ μὲ τὸ σοβαρὸ τὸ ὄφρος τῆς Μορίτας στοὺς δυὸ στίχους πού λέγανε γιὰ τὸν ἀπιστο ἑραστή, κι ἀμέσως ξανάπεσε στὴ δουλειά. Ἡ δουλειὰ τὸνὲ συνέπαιρνε καὶ πάλε. Ἀλήθεια πού ἀξίζει. *Στοχάσου το τί θὰ πῇ νὰ περιφέρνεσαι, νὰ κινεῖσαι, νὰ νοιώθης, νὰ ιδεάζεσαι καὶ νὰ ζῆς στὸν κόσμον τὸ μοναδικὸ πού σοῦ ἐπλάσε ἡ

(*) Ἡ ἀρχὴ τοῦ στίχου 228 φύλλο.

ἀντίθετα πρὸς τὰ ξ, ψ διπλοῦς φτόγγους μὲ μονὸ ψηφί καθὼς εἶπαμε. Τώρα ἂς διοῦμε πὼς μπόθαλουνε τὰ δίψηφα σύμφωνα: Ἐπειδὴ οἱ ζωντανοὶ φτόγγοι εἶναι πολύτροπα μεταβαλτοὶ ἐνῶ τ' ἄψυχα τὰ ψηφία μνήσκουνε φυσικὰ ἀμεταβάλα, ἐρχεται καιρὸς πού μπόθαλλει φτόγγος νέος, πού μὲ κανένα ἀπ' τὰ γνωστὰ ψηφία δὲν παραστήνεται, κ' ἐπειδὴ ὁ καθένας βέβαια δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ δημιουργεῖ νέα ψηφία γιὰ τὴν ἀλφαβήτα, ἀναγκάζονται οἱ γραφιάδες γιὰ παράστημα τοῦ νέου φτόγγου νὰ μεταχειρίζονται κάτι ζεβγαρώματα ἀπ' τὰ γνωστὰ ψηφία πού δὲν παραστήνουνε βέβαια καθαφτὸ τὸ νέο φτόγγον σωστά, μὰ, ὅπως κι ἂν εἶναι, μὲ τὸν καιρὸ ἡ κοινὴ μεταχείριση τὰ καθιερώνει γιὰ τὸ παράστημά του. Ἐτσι βγαίνουνε τὰ δίψηφα γράμματα. Ἀλλὰ δίψηφα σύμφωνα στὴ γλώσσα μας ἔχουμε τὰ: μπ=b λ. χ. μπῖνω, ντ=d λ. χ. ντροπῆ, γκ=g λ. χ. γκόλφι πού προβάλλανε ἱταϊκά: Ἐπειδὴ τ' ἄηχα ἄφωνα π, τ, κ μὲ πρωτοτερονὸ μυτόφωνον μ, ν, γ (=n final) στὴ Νεοελληνικὴ ἤχουταιρυστήκανε μὲ δάφτο καὶ γίνανε ἡχερά b, d, g, (λ. χ. ἐμ-πορος προφ. ἐμ-boros, ἐν-τιμος προφ. ἐν-dimos ἐγ-κλημα προφ. ἐν-gλημα) πού γι' ἀφτὰ ξεχωριστὰ ψηφία δὲν ἔχει σήμερα ἡ ἀλφαβήτα μας, κ' ἐπειδὴ σὲ μερικές λέξεις πού ἀπορρίχτανε τὸ ἀρχικὸ φωνήεντο πού κατόπι τοῦ ἐρχότανε ἀμέσως τέτοιο ζεβγάρωμα (γκ, μπ, ντ), ξέπεσε καὶ ὁ μυτόφωνος φτόγγος (γιατὶ ἀπὸ τέτοια ζεβγαρώματα (μβ, νδ, νγ) Ἑλληνικὴ λέξι' δὲν ἀρχίζει), μὰ τὸ ἄφωνο κράτησε τὴν ἡχεράδα του: (ἐ)μπλέκω, (ἐ)ντόπιος, (ἐ)γκράτεια κτλ. ἔμεινε συνήθιο νὰ γράφουμε παντοῦ μπ=b, ντ=d, γκ=g (μπαρμποῦνι, γκρόνης, ντάμα) πού τὸ ἀρχικὸ μυτόφωνον δὲν εἶναι πιά σημεῖο φτόγγου, μόνε εἶναι ἀπλὸ σημάδι τῆς ἡχεράδας τοῦ πλαινοῦ τοῦ ἄφωνου δηλ. κάνει τὸ π > b, τὸ τ > d, τὸ κ > g γιὰ τοῦτο σηκώνει καὶ πρωτοτερονῆς λέξης τελικὸ ν (τὸν γκρόνη, τὴν ντάμα, τὸν μπαρμποῦνιωνε).

Μ. ΦΙΛΗΝΤΑΣ

Υ. Γ. Πῆς τοῦ κ. Βελέη πὼς κανένας λόγος δὲν ὑπάρχει τὸ ζυγιάζω > ζ'γιάζω νὰ τὸ γράφει σγιάζω, πού χωρὶς τὴ σημείωσή του δὲ νοιώθει κανεὶς τί θέλει νὰ πῇ. Ἐμεῖς λέμε δὲ νὰ καταντήσουμε καὶ τὰ σγουρός κτλ. νὰ τὰ γράφουμε ζγουρός κτλ. τὸ σγιάζω μῆτε ἱστορικὴ ὀρθογραφία εἶναι, μῆτε φτογογραφικὴ, εἶναι ἀπλὰ σχολαστικὴ.

ἀρχαιότητα, μονόχυτο καὶ τέλειο. Μελετοῦσε τότες ὁ κ. Ἀντρέας τὸ Σοφοκλή. Δὲν εἶτανε ἡ μελέτη του περιωρισμένη στὴ γραμματικὴ καὶ τὴ γλωσσολογία· τὴν ἤθελε ἀφτός καὶ ψυχολογικὴ καὶ ἠθικὴ καὶ φιλοσοφικὴ. Γύρεβε νὰ καταλάβῃ τὸν ἄνθρωπον τὸν κρυμμένονε πίσω ἀπὸ τὴ τραγωδίαν του: γύρεβε νὰ γνωρίσῃ ὅλα τοῦ τὸ ἔργο Ἐπαιρνε λοιπὸ τὰ δράματα ἓνα ἓνα, δίνοντας τὴν ἴδια σημασίαν σὲ κείνα πού σωθήκανε ἀλάκαιρα καὶ σὲ κείνα πού μὲς ἤρθανε δῶθε κείθε κομματιασμένα. Κ' εἶτσι ἀπ' ὁλωνῶνε τὴ σπουδὴ νὰ βγῇ τὸ φῶς τῆς ζωῆς.

Ἐκείνη τὴν ὥρα, διάβαζε, δηλαδὴ ξαναδιάβαζε ἴσως δέκατη φορὰ τὸ Φιλοκτήτη. Ὁ Ἀντρέας ὁ μὲς τᾶβρισκε πάντα καινούρια καὶ δροσάτα, γιατί δροσιὰ ἔσταζε πάντα καὶ ἀπὸ τὸ νοῦ του. Εἶχε περασμένο τὸ λόγο ἐκείνονε τοῦ Νεοπτόλεμου πρὸς τὸ Φιλοκτήτη, τὸν πιδέξιο τὸ λόγο, τὸ μαργιόλικον, τὸν καλοστοχασμένο καὶ καλοφτειασμένο, σὰν τοῦ ἀραδειάζει σοφὰ καὶ κρύα χίλιες ψεφτιές, γιὰ νὰ τὸν πλανήσῃ, καὶ τοῦ λέει πὼς τὸν ἀδικήσανε τὸν ἴδιον οἱ Ἀτρεΐδες μαζί μὲ τὸν Ὀδυσσεύα, πού ἀφτοὺς ἴσια ἴσια μισᾷ καὶ ὁ Φιλοκτήτης. Ἀξάρνα στὸ διάβασμά του ἀπάνω, νὰ ὁ Ἀντρέας πού ἀνατριχιάζει μὲ τίς πρώτες λέξεις τοῦ χοροῦ ὕστερς ἀπὸ τοῦ Νεοπτόλε-

ΔΕΙΛΑΙ

᾽Ω! δυὸ χερὰκια μιᾶς παρθένας
Ποῦ τὸν ὀρίζοντα ἀγκαλιάζουν...
᾽Ω! δυὸ χερὰκια μιᾶς παρθένας
Ποῦ ξεψυχᾶνε ῥόδα πέρα,
Ἐκεῖ πού ἀργοπεθαίνει ὁ ἥλιος...

*

Κάτω μιὰ θάλασσα ἀπὸ γιοῦλια
Κι' ἀπὸ γαροφάλα καὶ κρίνους,
Κάτω μιὰ θάλασσα ἀπὸ γιοῦλια
Ποῦ ξεψυχᾶνε στὸ σκοτάδι...
(Σιγὰ νὰ μὴν ξυπνήσῃ ἡ κόρη...)

*

Σ' ὄνειρα εἰρήνης πλέω σὰν κύκνος
Τῇ μεθυσμένῃ ῥόδινη ὥρα,
Σ' ὄνειρα εἰρήνης πλέω σὰν κύκνος:
Τὰ δυὸ Σου χέρια στὸ λαιμό μου,
Καὶ νὰ πνιγῶ μὲς στὰ φίλιά Σου...

Φάληρο, 24 τ' Ἀλωνάρι 1906.

ΛΟΕΓΓΡΙΝ

ΤΑ ΩΡΑΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΑΣΧΗΜΑ

ΤΕΤΡΑΕΤΙΑ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΟΥ(*)

Ἡ σκανδαλώδης ἐκείνη ἐβδομαδικὰ ἐφημερίς τὴν ὁποῖαν βγάξει ἓνας βουνοειδὴς καὶ τρομερὰν μαγκοῦρην κρατῶν συνάδελφός μας—ἐννοήσατε βέβαια ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ «Νουμά»—συνεπλήρωσε προχθὲς τέσσαρα χρόνια ἐκδόσεως. Τὸ γεγονός δὲ ὅτι ἐπέρασεν 4 χρόνια χωρὶς νὰ τῆς σπᾶσουν τὰ γραφεία, καὶ χωρὶς νὰ περάσῃ οὔτε μιὰ διαδήλωσις ἀπὸ κάτω, μὰς πείθει ἡ ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐκουρσέθησαν νὰ κάνουν διαδηλώσεις ἢ ὅτι ἐπέισθησαν ὅτι αἱ διαδηλώσεις δὲν εἶνε τὸ εὐγενέστερον πρᾶγμα τοῦ κόσμου. Εἴτε τὸ ἓνα εἴτε τὸ ἄλλο συμβαίνει ἔχομεν ἓνα γεγονός τὸ ἐξῆς. Ὅτι ἓνα φύλλον τὸ ὁποῖον δὲν παρεδέχθη τίποτε ἀπὸ κείνα πού ἡμεῖς οἱ ἄλλοι παραδεχόμεθα, τὸ ὁποῖον ἔδειρε τὰς πεποιθήσεις μας, τὰς φιλίας μας, τὰς συνθήκας μας, τὰς ἰδέας μας, τὸ ὁποῖον ἐμάλωσεν, ἐγκρίνισεν, ἔκαμε κυνῶν μαζί μας, τὸ ὁποῖον μὲς ἐτράβηξε τὰ αὐτιά, τὸ ὁποῖον δὲν ἐφοβήθη κανένα ἀπὸ μὲς τοὺς παλληκαράδες.

(*) Δημοσιεύτηκε στὸ «Ἄκτω» 4 τοῦ Γενάρου 1907. σελ. 1, στήλ. 3).

μὴν τὰ λόγια·

Ὁρεστέρα παμῶτι Γᾶ, μᾶτερ αὐτοῦ Διός,
ἂ τὸν μέγαν Πακτωλὸν εὐχρυσον νέμεις,
σὲ κάκει, μᾶτερ, πότνι, ἐπηλυδῶμαν,
ὅτ' ἐς τόνδ' Ἀτρεΐδαν ὕβρις πάσ' ἔχωρει,
ὅτε τὰ πατρία τεύχεα παρεδίδουσαν,
ἰὼ μάχαιρα ταυροκτόνων
λεόντων ἑπεδρ', τῷ Ἀερετίου
σίβας ὑπέρτατον.

Τί ποίηση καὶ τί ἀσύγκριτος λυρισμός! Περσ-χύνεται σὰ θάλασσα πού φουσκώνει καὶ μονοματίζει πλημμυρίζει τὰ κορυφία. Καὶ τί ἀγία πνοὴ πού λές κι ἀνέμου φυσηματικὰ σοῦ φέρνει ἀπ' ἄλλα γὰ κάποιον κύματα γιγαντεῖα καὶ ἱερά!

Μὰ καὶ τί σεβασμός γιὰ τὰ θεῖα, γιὰ τοὺς θεοὺς, γιὰ τὴ μάχην μας τῇ Γί! Ὡστόσο ἐδῶ σκούνταφε λιγάκι ὁ κ. Ἀντρέας, δὲν ἐβόλεπε πὼς νὰ συμβιάσῃ τὰ τυβίβαστα. Ὁ χορὸς τὸ ξέρει πὼς κόφτει ψεφτιές φοβερές, πὼς δὲν ἀτιμάσανε διόλου τὸ Νεοπτόλεμον οἱ Ἀτρεΐδες, κι ὅμως ἀνακαλιέται τὴν πότνια μητέρα, βάζει μάρτυρα καὶ τὸ Δία, ἐνῶ ἡ καρδιά τοῦ ποιητῆ ξεχειλίζει σὲ θεόπνοους πανόμορφους στίχους. Πὼς τὸ κατωρῶνανε οἱ ἀρχαῖοι, νὰ δερῶνουνε τόσο ξέγνοιαστα τὸ λυρισμὸ μὲ τὴν ψεφτιά;

ἄτομα καὶ ομάδας, ἓνα φύλλον τέτοιο κατώρθωσε νὰ βγαίνει ἐπὶ 4 χρόνια, ὃ δὲ διευθυντής του νὰ βγαίνει ἐπίσης ἐξω ἀφ' οὐρανόθεν ἀπὸ τὴν χωροφυλακὴν, καὶ ἐμπιστευόμενος τὴν ἀκεραιότητά του εἰς τὸν πολιτισμὸν τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ «Νουμάς» εἶνε ἓνα περιοδικὸν τὸ ὑποῖον οἱ μὲν ὀλίγοι φίλοι του διαβάζουν εἰς τὸ φανερόν, οἱ δὲ πολλοὶ ἐχθροὶ του... ἐν κρυπτῷ. Ὑποστηρίζει τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν, ἐπομένως ἔχει ἐχθροὺς ὅσους θέλετε, καὶ φίλους πολὺ ὀλίγους. Ὑποστηρίζει ἀκόμη καὶ μερικὰς ἰδέας εἰλικρινείας εἰς τὴν πολιτικὴν. Εἶνε περιοδικόν, εἶνε καὶ ὀλίγον ἐφημερίς. Ἡ γενικὴ του γραμμὴ εἶνε ὅτι ἀρνέεται τὸ καθεστῶς, (τὸ ὅποιον ἀρνούμεθα ὅλοι) μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἡμεῖς τὸ ἀρνούμεθα μὲ βαμβακερὰν πολεμικὴν, αὐτὸς δὲ τὸ ἀρνέεται μὲ πολεμικὴν ὀλίγον ζυλοκοπικὴν, ὅπως τὸ ἡγήθη ὁ ἀτίθαστος Π. Γιαννόπουλος, καὶ μὲ γραψίμων ὁμοιάζον πρὸς διαρκὴ ἐπίθεσιν. Ἡ εἰδικὴ του γραμμὴ εἶνε ὅτι θέλει τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν ἐκ βάθρων τοῦ σχολείου. Ὁ φανατισμὸς του εἶνε ὅτι θέλει τὴν δημοτικὴν ὅπως τὴν ἐννοεῖ αὐτὸς καὶ ὅχι ὅπως τὴν ἐννοοῦμεν πολλοὶ ἄλλοι. Αὐτὸς τέλος πάντων εἶνε ὁ «Νουμάς».

Λοιπὸν δὲν ἔκαμε λάθην; Βέβαια ἔκαμε καὶ λάθην. Μαζὶ μὲ τὰ ξερὰ ἔκαψε πολλάκις καὶ τὰ χλωρὰ, μαζὶ μὲ τὸ καπέλλο τοῦ κ. Μιστριώτη, παρέσυρε πολλάκις καὶ τὸ ταπεινὸν ἡμίψηλον ἐνὸς ποῦ δὲν ἔφταιγε, ἢ ποῦ εἶνε χρήσιμος καὶ ἐξ αἰτίας τῆς καθαραιότητος παρεγνώρισεν, ἠδίκησεν, ἐκτύπησεν ἄλλον ἄντ' ἄλλου, ἔκαμεν ἐκεῖνο ποῦ δὲν ἔπρεπεν εἰς μερικὰς λεπτομερείας. Ὁ ταπεινὸς ὑποφαινόμενος ποῦ γράφει δὲν συμφωνεῖ, ἐπὶ παραδείγματι, μὲ τὴν ἀντίληψιν ποῦ ἔχει... ὁ «Νουμάς» διὰ τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν. Καὶ ἄλλοι πολλοὶ καλλίτεροι ἀπὸ τὸν ὑποφαινόμενον, δὲν συμφωνοῦν. Εἰς πολλὰ μᾶς χωρίζει ἀπόστασις τεραστίαι. Ἡμεῖς φωνάζομεν γιὰ τὰ θ καὶ τὰ ν ποῦ ἀφαίρει ἀπὸ τὰς λέξεις, σὰν νὰ μᾶς ἐκρίζων τὰ δόντια, διότι ὑπάρχουν καὶ γιὰ μᾶς τοὺς δημοτικιστὰς σύμφωνα καὶ λέξεις ποῦ κυκλοφοροῦν εἰς τὸ αἶμα μᾶς καὶ ἀποτελοῦν μέρος τῆς σαρκὸς μᾶς, ὅταν δὲ μᾶς τὰ ἐκρίζωνε ὁ «Νουμάς» φωνάζομεν καὶ ἀπὸ τὸν πόνον καὶ ἀπὸ τὴν ιδέαν κυρίως ὅτι ἀδίκως ἐπονέσαμεν διότι ἡ ἐγχείρησις δὲν θὰ μᾶς ὠφελήσῃ. Διαφωνοῦμεν ἀκόμη οἱ φίλοι τοῦ «Νουμά» καὶ εἰς ἄλλα. Ἐν τούτοις, ἂν μᾶς πῇ κανεὶς αἰφνιδίως, ὅτι ἀπὸ τὴν τὰδε αἰτίαν παύει ὁ «Νουμάς» νὰ ἐκδίδεται, βεβαιωθῇτε ὅτι θὰ κλάψω

Ὁ κ. καθηγητὴς μπορεῖ νὰ μὴν καταλάβῃ ἀκόμη ὅπως ἔπρεπε τοὺς ἀρχαίους, μῆτε τὸν ἴδιο τὸ Σοφοκλῆ. Ἐμελλε κατόπι νὰ μάθῃ πῶς ἡ πλάνη κυβερνᾷ τὸν κόσμον, πῶς ὁ χορὸς ἐκείνη τὴ στιγμή γύρεβε μὲ λόγια νὰ γελάσῃ τὸν ἐκτό του, πῶς ἐστὶ γίνονται πολλὰ καὶ σήμερις ἀκόμη, καὶ πῶς οἱ ἀρχαῖοι, ὅσα μᾶς βάζουνε στὰ δράματά τους, παρμένα εἶναι ὅλα τους ἀπὸ τὴ Ζωή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'.

Ἡ Κατινούλα

Ὁ κ. Ἀντρέας, τὴ ζωὴ δὲν ἐμοιάζε νὰ τὴν παρατήρησῃ, ὅσα κι ἂν ἐπαθε στὴ δική του. Καὶ τὸν κ. Ἀντρέα τὸν συνέπαιρνε στὸ ἐργαστήρι του ὁ λυρισμὸς, σὰν τὸ χορὸ τοῦ Φιλοχρήτη, μῆτε κοίταζε ὅξω ἀπὸ τὸ ἐργαστήρι του τὴν ἀλήθεια, ἴσια ἴσια τὴν ὄρα ὅπου ἓνα παράπονο κρυφὸ μπορεῖ νὰ τρεμε στὴ φωνὴ τῆς Κατινούλας. Ἐπρεπε νὰ χερωτεψοῦν τὰ πράγματα, γιὰ νὰ νοιξῇ τὰ μάτια του. Ὁ κ. Ἀντρέας εἶτανε καλὸς ἡγετὴς, ὀπτιμίστας ποῦ συνηθίζουμε καὶ λέμε δῶ τοῦ φαίνονταν πῶς ἀκούουσαν ὅλα τὸν ἴσιο, τὸν κανονικὸ, τὸν ταχτικὸ

μεν τραγικῶς τὸν θάνατον μιᾶς ἐπαναστάσεως, καὶ θὰ φωνάζομεν ἡμεῖς οἱ διαφωνοῦντες ὅλοι ὁμοῦ:

— Ὁχι! Ὁχι! Ὁχι!

Αὐτὸ εἶνε τὸ σπουδαῖον. Ὡστε ἂς λησμονήσωμεν τὰ λάθη. Εἰς τὸν κόσμον δὲν ὑπῆρξεν ἐπανάστασις χωρὶς λάθη, καὶ ἐκεῖνο ποῦ δὲν ἔχει λάθη, σχεδὸν δὲν εἶνε ἐπανάστασις...

Τώρα τί προτέρημα ἔχει αὐτὸς ὁ σκανδαλώδης «Νουμάς»; Πρῶτον ἡ ἐλευθερία τῆς γνώμης καὶ ἡ παλληκαριὰ τῆς γνώμης, εἶνε ἓνα πρᾶγμα, ἐμπρὸς εἰς τὸ ὅποιον πρέπει νὰ βγάξετε μέχρι ἐδάφους τὸ καπέλλο σας. Ἐὰν δὲ τὸ κεφάλι σας τὸ ὅποιον θ' ἀποκαλυφθῇ μετὰ τὸν χαιρετισμὸν, ἔχει καμμίαν ιδέαν μέσα, εἰπέτε τὴν ἐναντίον τῆς ἐλευθερίας γνώμης. Ἄν δὲν ἔχη, τότε τραβάτε τὸν δρόμο σας, καὶ ἀρκεσθῆτε νὰ χαιρετίσαστε. Διότι ὅπως πᾶνταλος παττάλι ἐκκροῦται καὶ ἡ γνώμη χτυπιέται μόνον μὲ τὴν γνώμην, οὐδέποτε δὲ μὲ ἐπιμονὴν, μὲ γροθιά, ἢ μὲ σανίδα. Λοιπὸν τὸ πρῶτον προτέρημα τοῦ παραδόξου «Νουμά» εἶνε ἡ ἐλευθερία γνώμης καὶ ἡ ἐλευθερία τῆς γνώμης εἶνε ἡ περιουσία διὰ τοὺς λαοὺς. Τώρα ἐρχεται τὸ ἄλλο προτέρημα του. Ὅτι ὡς φιλολογικὸν περιοδικὸν ὑπῆρξεν εὐρύς, ἔντετος, ἀπλώσας τοὺς μεγάλους ἀγροὺς του εἰς ἀροτρίωσιν ἀπὸ κάθε πέννα, ἡ ὁποία ἀπέτριψε τὴν σκουριά τῆς καθαραιότητος, μὲ τὴν ιδέαν ὅτι κατὶ θὰ βγῇ ἀπ' αὐτὴν, ἔνθος ἢ τσουκνίδα, ἀλλὰ πάντως βλάστησις, σεβασθεὶς τὰ φιλολογικὰ ὀνόματα, σεβασθεὶς τοὺς ἀντιπάλους του, σεβασθεὶς τὴν ιδέαν, ζητήσας παραγωγὴν ἀφθονον νεοελληνικοῦ πνεύματος, στίχου, διηγήματος, ἐπιστομῆς, κρίσεως, ἀνακατώσας μέσα εἰς τὸ ἄνετον πλάτος τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ, παλαιούς καὶ νέους, δέντρα πελώρια βαοβάβ καὶ χορταρίδια καὶ μαργαρίτας τῶν ἀγρῶν. Τὸ ἀναφύλλισμα λοιπὸν τῶν τόμων του—οἱ ὅποιοι μετὰ καιρὸν θὰ πωλοῦνται ἀκριβῶς—εἶνε ὥστε νὰ περνᾷ κανεὶς διὰ λόχους παμπύλνου καὶ ἀγρίας χλωρίδους διασχίζων μὲ μόχθον κάθε εἶδους βλάστησιν, ἀλλ' ἀναπνέων ἀέρα νέον.

Αὐτὴ εἶνε ἡ τετραετία τοῦ ἐπαναστατικοῦ περιοδικοῦ τοῦ κ. Ταγοπούλου. Ἀργότερα θὰ συζητήσωμεν τὰ ἄλλα ζητήματα, ἂν δηλαδὴ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς φίλους τοῦ «Νουμά» διαφωνοῦν, ἂν αὐτὸς εἰς τὴν νέαν γλῶσσαν θέλει γραμματικὴν, καὶ ἡμεῖς θέλομεν αἰσθητικὴν, καὶ διατὶ ἡ αἰσθητικὴ εἶνε καλλιτέρα ἀπὸ τὴν γραμματικὴν.

Ζ. Π.

τοὺς τὸ δρόμο, καὶ λοιπὸν πῶς ὅλα πηγάζανε ὅπως ἔπρεπε, δηλαδὴ καλῶς. Ἐτσι, ἀκόμη καὶ κατόπι ἀπὸ τίς δυστυχίες του καὶ τίς πίκρες, γελοῦσε τὸν ἑαυτὸ του μὲ τὸ λυρισμὸ, ἀπαράλλαχτα καθὼς καὶ ὁ χορὸς, ἐπειδὴ τί ἄλλο παρά λυρισμὸς μπορεῖ νὰ καὶ ἡ καὶ ψευτιά, ἡ ἀντίληψιν ποῦ συμμορφώνει τὴν ὕπαρξιν, τὴ μοῖρα, τὴ φύσιν τοῦ ἀνθρώπου, τὰ περασμένα καὶ τὰ μελλούμενα, στὸν πόθο τοῦ καθενὸς μᾶς;

Ἐμεῖς πάλι ἂς ἀφήσουμε μιὰ στιγμὴ τὸν κ. Ἀντρέα καὶ ἂς γυρίσουμε στὴν Κατινούλα. Ἰσως δοῦμε πῶς καὶ δάφνη ἔπασκε ἀπὸ κάποιον εἶδος δικῆς τῆς λυρισμῶ, ἂν καὶ λυρικὸ ποίημα βέβαια πῶς δὲν εἶτανε τὰ ἱστορικά της, μάλιστα προτοῦ μπῆ τοῦ κ. Ὀλπιέρη. Γεννήθηκε, ἀναθράφηκε στὴν Κερμαρία, ἓνα δῆμο ἀπὸ δυὸ χιλιάδες ψυχῆς τῆς κάτω Μπρετάνιας. Ἡ Κερμαρία εἶναι πῆς ἓνας δρόμος, μὲ σπιτάκια ἢ καὶ μὲ καλύβες ἀπὸ κάθε μεριά, δρόμος μακρινὸς καὶ σὰ στενοῦτσικος, ποῦ γιὰ τὸ γιὰ τὸ πᾶν μπροστά, κι ἀνεβαίνει σὲ μιὰ κορφούλα ὅπου ὕψωνται ἡ ἐκκλησιὰ τοῦ χωριοῦ μὲ τὸ καμπαναριὸ της. Ἀπὸ κεῖ ἀπάνω ξανοίγεις ἓνα θέαμα ὠραῖο κι ἀναπαφτικὸ, ἀριστερά σου μιὰ μεγάλη ἀμμουδιά μὲ τοὺς δυὸ της κάβους ἀπὸ κάθε μέρος, δεξιὰ σου τὸ

“Ο ΝΟΥΜΑΣ,”

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα Δρ. 10. — Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸν Φρ. 10.

20 λεπτά τὸ φύλλο λεπτά 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ : Στὰ κιόσκια τῆς Πλατείας Συντάγματος, Ὁμόνοιας, Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, Σταθμοῦ Τροχιόδρομου, (Ὁφθαλματρεῖο), Βουλῆς, Σταθμοῦ ὑπόγειου Σιδηρόδρομου (Ὁμόνοια), στὸ καπνοπωλεῖο Μανωλακάκη (Πλατεία Στουρνάρα), Ἐξάρχεια, στὰ βιβλιοπωλεῖα «Ἐστίας» !. Κολάρου καὶ Σακέτου [ὁδὸς Σταδίου, ἀντικρὺ στὴ Βουλὴ]. Στὸ Βό' ο βιβλιοπωλεῖο Χριστόπουλου.

Ἡ συντρομὴ πλερώνεται μπροστὰ κ' εἶναι ἐνδὸς χρόνου πάντα.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Κοινοβουλευτικὴ πρωταπριλιά—Τὸ φονοπ-
ζαρο—Βουργάκοςος ζυγός—Τὸ ξετίναγμα
τοῦ Βλάχου—Ἡ δημοκοπία σὲ θρόνον.

ΦΑΙΝΕΤΑΙ πῶς τώρα τελευταῖα καθιερώθηκε στὸν τόπο μας μιὰ καινούρια Πρωταπριλιά, ἀποκλειστικὰ γιὰ τοὺς Βουλευτὰς μας, ἢ Κοινοβουλευτικὴ Πρωταπριλιά, νῦν τὴν ποῖμε κ' ἔτσι. Τὴν Πρωταπριλιά τοὺς οἱ ἐθνικοὶ μας πατέρες τὴν γιορτάζουν τὴν Πρωτοχρονιά, ποῦ βγαίνουνε σὲς φημερίδες καὶ μᾶς λένε ψέματα μὲ τὸ σωρὸ ἀγκυλὰ κι ὅλο τὸν ἄλλο χρόνον δὲ μᾶς βαρισομαχίζουσι δὲ μὲ ἀλήθειες. Κι ἀποδείξῃ ὁ κ. Στάης ποῦ βγήκε στήν «Ἀνδροκοιμή» τῆς Τετάρτης νὰ μᾶς πῇ πῶς τὸ πρῶτον ποῦ χρειάζεται εἶναι «ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἡμῶν ἀναδιοργάνωσις, δι' ἣς καὶ μόνος θὰ παρασκευάσωμεν ἐντὸς βραχυτάτου χρόνου διαστήματος τὴν γενεάν ἢ ὅποια νικηφόρως θάντιμετωπίσῃ ὅλους τοὺς ἀπειλοῦντας ἡμᾶς ἐθνικοὺς κινδύνους».

Ὅτα συλλογιστεῖς πῶς ὁ κ. Στάης ἔκαμε δυὸ τρεῖς φορές Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, κάμνοντας μιὰ τρύπα πελώρια στὸ νερὸ τὴν κάθε φορὰ, κρατᾷ τὴν κοιλιά σου ἀπὸ τὰ γέλια ἀκούγοντάς τοις νὰ φαφλαταρίζῃ τόσο τραγικὰ!

★

Ἡ «ἘΣΤΙΑ» λογαρίζοντας τὰ φονοπίζατα ποῦ δημοσιεύτηκαν τὸν περασμένο χρόνον στὸ «Νουμά» βρίσκει πῶς στὸ 906 γενήκανε σ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα Σκοτωμοὶ 522(75) στὴν Ἀθήνα καὶ στὸν Περαιά, 447 σὲς Ἐπαρχίαι, Λα-

βαθεῖο λιμάνι τῆς Κερμαρίας, μὲ τὴν χαριτωμένη τὴν στρογγύλα του πρὸς τὰ μέσα. Ὁ δῆμος τῆς Κερμαρίας, ἀρχίζει ἀπὸ ἓνα γιοφυράκι βυθισμένον στὰ στερνὰ νερά τοῦ λιμανιοῦ παρέκει, ἀκολουθώντας πάντοτε τὰς κορυφὰς, πιάζει ἄλλη στράτα σπαρμένη στὰ νὰ πλάγια τῆς, κατὰ τὸν κάμπο ἢ τὰ προχώματα, μὲ φτωχὲς καλυβοῦλες δῶθε κείθε. Σὲ μιὰν ἀπ' ἀρτές, δίπλα στὸ γιοφύρι, καθόντανε οἱ γονιοὶ τῆς Κατινούλας. Πέντε παιδιὰ ὅλα μαζὶ καὶ μιὰ κάμαρα γιὰ ὅλη τὴ φαμελιά. Ἐκατὸ φράγκα χρυσὰ νοῖκι τὸ χρόνο. Τάμπάρι ἀπὸ πάνω τρύπιο. Τὰ κεραμίδια ἔτσι κ' ἔτσι. Κοιμόντανε τὴ νύχτα στὸ χῶμα, ξύλινο πατωμα δὲν εἶχε, καὶ τὸ κρεβάτι τοὺς ἄχερο στρωμένον προτιμούσανε βρίζα, ἐπειδὴ κ' εἶναι πιὸ μαλακίαι· λέγεται μάλιστα ἐκεῖ ἄχερο μετῆς. Φτώχεια φοβερή.

Ἐπρεπε νὰ μαζώξουνε σὲ μιὰ χρονιά τὰ χρειαζούμενα χρήματα γιὰ νὰ πλερώσουνε τὸ νοικοκύρη ἔπρεπε καὶ νὰ φάνε. Κρέας, ζούτυρο, λαρδί, ποῦ εἶναι φτεινὸ κιόλας στὴν Μπρετάνια, μῆτε τὰ βλέπανε· σούπα νερὸ βρασμένη μὲ λίγο πάχος γουρουνήσιο, μὲ τάπομενιάρια δηλαδὴ, τοὺς χρησίμευε, γιὰ φαγὶ καὶ προσφάγι. Μερικὰ χόρτα, μερικὰ φρούττα τὸ καλοκαίρι, μὰ λίγα, γιὰτὶ πολλὰ ὁ τόπος δὲ

δωμοί 883 (568 στην 'Αθήνα και στο Περαία, 315 στις 'Επαρχίες), Κλεψίδες, ληστείες, απαγωγές κλπ. 489 (387 στην 'Αθήνα και στο Περαία και 102 στις 'Επαρχίες).

Η «Εστία» πολλὰ σωστά παρατηρεῖ πὺς στοὺς ἀριθμοὺς αὐτοὺς, γιὰ νὰ εἰς ἀληθινὸν, πρέπει νὰ προσέσουμε 5—10 %, γιὰ τὰ ἐκλήματα δὲ γράφονται στίς ἐφημερίδες, ἀπ' οὗπου τὰ παίρνει καὶ ὁ «Νουμάς», καὶ γιὰ τὴν 'Επαρχίαν μικροκλεψίδες, ζωοκλεψίδες καὶ μικρολαβωμοὶ θεωροῦνται συνηθισμένα πράγματα καὶ καμιά φορὰ οὕτε στὸ 'Υπουργεῖο ἀναφέρονται ἀπὸ τοὺς ἀστυνομικούς.

Νὰ δοῦμε τώρα καὶ τὸν ἐπίσημον πίνακα γιὰ τὴν ἐγκληματικὴν κίνησιν τοῦ 906 ποὺ θὰ δημοσιεύει τὸ 'Αρχηγεῖο τῆς Χωροφυλακῆς.

*

ΓΡΑΦΕΙ ἡ «'Ακρόπολις» στὸ φύλλο τῆς περασμένης Τετάρτης (σελ. 1, στηλ. 4) πὺς ἐπειδὴ ὁ Θεὸς δὲ βοηθεῖ οὕτε τοὺς φαύλους, οὕτε τοὺς τρυφεροὺς, οὕτε τοὺς ἀφιλόπρους, νὰ ἐτοιμαστοῦν οἱ Πανελλήνιοι νὰ δεχτοῦν ἐν σθένει τοὺς τὸ Βουργαρίκο ζυγὸν. Γράφει ἀκόμα ἡ «'Ακρόπολις» πὺς γιὰ νὰ σωθῶμε ἀπ' οὗτο δὴ σὺτὰ μᾶς χρειάζεται μιά «εἰρηνικὴ ἐπανάστασις».

Καλὰ καὶ ἀγαθὰ λόγια τῆς, μὰ φαίνεται δὲ συγκινοῦμαστε ἀπ' αὐτὰ οἱ Πανελλήνιοι τῆς, γιὰ τὴν δὲ συγκινοῦμαστε ὅχι ἀρχινῶντες κίβλας ἀπὸ μῆνες ἢ τέτια εἰρηνικὴ ἐπανάστασις. 'Ισως συγκινηθῶμε ἡμεῖς γίνετο τὸ δεύτερον ποὺ προφητεύει ἡ «'Ακρόπολις», μὰ τότε θάνατος πᾶς ἀργὰ καὶ δὲ θὰ μπορούσαμε νὰ μᾶς σώσουν οὕτε ὁ «Χοροφαγικὸς Σύλλογος», οὕτε ἡ «'Εθνικὴ συνείδησις»—τὰ μόνον σοβαρὰ σωματοῦσα ποὺ γινῆκαν ἀπὸ μερικὸς ραμολῆδες ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἀταστροπὴν τῆς 'Αχίλλης.

*

Εἰς ἡρώϊκον ζεῖναιγμα τοῦ Βλάχου δημοσιεύτηκε στὴν «'Ακρόπολις» τῆς Τετάρτης (σελ. 4 στηλ. 5) ποὺ ἀξίζει νὰ τὸ διαβάσῃς ἐκείνοι μάλιστα ποὺ διαλέξαντες τὸν κ. 'Αγγελο Βλάχο γιὰ νὰ κλείσῃ μὴ καὶ καλὴ τὸ Βασ. Θέστρο, διορίζοντάς τον διευθυντὴν του.

Στὸ ἄρθρον αὐτὸ, τὸ στολισμένον ἀπὸ μερικὰ μεταφραστικὰ μαργαριτάρια τοῦ κ. Διευθυντῆ, δημοσιεύεται κ' ἓνα 'Εγγλέζιον ποιήμα τοῦ κ. Ρόιτερ ποὺ λέει, ἀνάμεσα σ' ἄλλα, πὺς αὐτὸν δὲν εἰσέλασαν ἀθάνατον ὁ Σαίξπηρ καὶ ὁ Χάινε θὰν τοὺς εἶχε δίχως ἄλλο σκοτωμένους ὁ Βλάχος μὲ τίς μεταφράσεις του.

Ἡ 'Εγγλέζιον, βλέπετε, τὰ λένε πὺς τσεκουράτῃ τὸ πρᾶμα ἀπὸ μᾶς τοὺς μακάριους Ρωμίους.

*

ΑΣΕΙΖΕΙ νὰ λογαριαστῇ κ' ἡ διαδήλωση ποὺ γινε ἀπὸ τοὺς αὐτοὺς ἐργάτες προχθὲς ποὺ βγήκε ὁ Φαρδούλης ἀπὸ τῆς φυλακῆς. Οἱ ἐργάτες κάθισαν τὸν Φαρδούλην ἐν πολυθρόνῳ, τὸν σηκώσαντες ἐν χερί τοῦ καὶ τὸν γυρίζαντες ἐν θαυματουργῇ εἰκόνῃ τοῦ μεγαλόδρομου καὶ τὰ στενορῶντες.

'Απόδειξις τρανὴ πὺς ἡ δημοκρατία θριαβεύει καὶ θὰ θριαβεύει ἐν δυστυχισμένῳ αὐτῷ τόπῳ καὶ γι' αὐτὸ τῆς ἐπρεπε καὶ ἡ πολυθρόνα, ὁ θρόνος δηλ., ποὺ τὴν ἀνέβασαν.

βγάζει. Σὰν εἶχαν καὶ ψωμί, καμαρώνανε· τρώγανε κάποιες ψωμὶ τὰ παιδιὰ, μὰ δὲν ἔτρωγε ἡ μάνα. Ἡ Κατινούλα στοχάστηκε τότες κατ' ἐξοχὴν μὲ τὸ μικρὸ τὸ κεφαλάκι τῆς, ἔζη ἐφτά χρονῶν παιδί, ποὺ ἀπὸ νωρὴς ἀναγκαζόταν νὰ καταλάβῃ τί δύσκολη τέχνη, τί δεινὸ πρᾶμα εἶναι τὸ νὰ ζῇ κανένας. Τὸ στοχάστηκε ἡ καμμένη ἀπὸ ἀγάπην γιὰ τὴν μάνα τῆς, ποὺ εἶτανε καὶ τὸ χαηδένον τῆς. Κι ἅμα τὸ στοχάστηκε, χάρηκε ἀμέσως, ἐπειδὴ ἀπὸ φυσικὴ τῆς, μ' ὅλα τὰ βάσανα ποὺ τραβοῦσαν, μῆτε ἡ ἐνέργεια τῆς ἔλειπε, μῆτε ἡ καλὴ διάθεσις, μῆτε καὶ κάποιον κέφι γιὰ γέλια, ποὺ ἡ καλὴ συνείδησις, ποὺ ἡ ἐνέργεια ἴσα ἴσα μέσα μας τὰ γεννᾷ.

Στάκρογιάλι κοντὰ, κάτω ἀπὸ τὸ μεγάλο δρόμο τῆς Κερμαρίας, βρισκόταν εἶδος λαγοῦμι βανδουλούτσικο μὲ πέτρινη καμάρα. Στὴν ἄκρην τοῦ πηγαίνανε καὶ πλύναν οἱ γυναῖκες, γιὰ τὴν ἔτρεχε ρυάκι ἀπὸ τὸ λαγοῦμι, καὶ ὅταν ἀνέβαινε ἡ θάλασσα, καθὼς συνηθίζει δύο φορές τὸ μερόνυχτο νὰ φουσκῶνῃ καὶ νὰ τραβιέται ἐν βορειανῇ ἢ βορειοδυτικῇ τὰ μέρη, τότες σμίγανε τῆς θάλασσας τὰ νερά καὶ τὰ νερά τοῦ ρυακίου. Ἐκεῖ λοιπὸν συσσωρεδόντανε λογιῶν λογίων ἀποριζίδων τῆς θάλασσας καὶ τῆς στεριάς. Ἀπὸ παρατήρησιν ἡ Κατινούλα κ' εἶπε νὰ

ΣΤΟΝ ΑΞΕΧΑΣΤΟ ΖΟΥΦΡΕ

'Απ' τὸ δέντρο τοῦ φατισμοῦ

ὁ ἀπόσπασε ὁ χάρος,

εἶδον καὶ σὺ ἓνα θάρος

στὰ λίγα τὰ κλωνιά.

Βαρὺ στενάζει τὸ δέντρο

γιὰ τὸν ξεκλωνισμό του,

δείχνει τὸ ριζικὸ του

στὸ χάρο τὸ φοινῶ.

Πόλη

Θ. ΚΑΤΡΑΠΑΝΗΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΜΑΤΑ ΣΕ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Στὸ φύλλο 1α τοῦ κῶντικα τοῦ Προκοπίου, ποὺ βρίσκεται μ' ἀριθμὸν 398 στὴ Μαρκιανὴ Βιβλιοθήκῃ τῆς Βενετίας⁽¹⁾, κάποιον ἀδέξιον χεὶρ τοῦ ΙΕ', καθὼς φαίνεται, αἰῶνα, ἔχει γράψῃ τὰκόλουθο βυζαντινὸν τραγοῦδι, λιγούφυλλο, μὰ ὥραϊον καὶ δροσερώτατον ἀνθίσμα τῆς μεσοχρονιότητος δημοτικῆς μας ποίησης:

— «'Ασπρὴ ξανθὴ πανέμορστη, ὁ κύρ Κατῆς μισσεῖ καὶ ὑπάγει ὁ κύρ Κατῆς μακρὰ καὶ τὸ ταξίδιον μέγα» Καὶ ἡ κόρη ἀπὸ τῆς λύπης τῆς τοὺς μῆνας καταράται. — «Νὰ κῆς Φλεβάρη, φλέγεις με, καὶ Μάρτι, ἐμάρανες με' 'Απρίλι ἀπριλοφόρητε καὶ Μᾶ κατακαμμένε, τὸν κόσμον καὶ ἂν ἐγίμισες τὰβίτζια καὶ τὰ ρόδα, τὴν ἰδικὴν μου τὴν καρδίαν τοὺς πόνους καὶ τὰ δάκρυα».

Τὸ τραγοῦδι αὐτὸ—καθὼς δίνουμε τὸ κείμενον τοῦ παραπάνου—δημοσιεύτηκε γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τὸν καθηγητὴν μου κ. Σπ. Π. Λάμπρο στὴ Byzantinische Zeitschrift⁽²⁾, ἔπειτα ἐκνατυώθηκε ἀπὸ τὸν κ. K r u m b a c h e r⁽³⁾ κ' ἔπειτα πάλι τὸ ἐκνατύωσε καὶ δευτέρω φορὰ ὁ κ. Λάμπρος στίς Μικτὲς τοῦ Σελίδου⁽⁴⁾.

Καὶ πρῶτα-πρῶτα σημειώνουμεν ὅτι οἱ στίχοι 5—6 σωζονται mutatis mutandis ἐν κάποιῳ γνωστότατῳ δημοτικῷ τραγοῦδι:

1) Ὁ ἀριθμὸς 398 εἶναι τοῦ κατάλογου τοῦ Zanetti: Graeca D. Marci bibliotheca Codicum mss. (Βενετία) 1740.

2) Τόμ. III (1893) σ. 165 κ. ε.

3) K r u m b a c h e r: Geschichte der Byzantinischen Litteratur ἔκδοσις Β'. παρ. 341.7 ('Ελληνικὴ μετάφρασις Σωτηριδῆ τ. Γ', σ. 60).

4) Σπ. Π. Λάμπρου: Μικτὲς Σελίδες. 'Αθήνα, 1905, σ. 396.

πάνη νὰ δῇ. Ἀνακάλυψε πρῶτα πρῶτα κατὶ ποῦ τῆς φάνηκε πολὺ παρᾶξενον, χοντρά καὶ μακροῦλά κομματάκια σὰ γυαλιτερὰ· εἶτανε ἡ ζῆμη τοῦ σαπουνίου τῆς πλυσῆς ποὺ εἶχε πῆξει, γιὰ τὴν ἐκεῖ πλύνανε οἱ γυναῖκες τὰ ρούχα· ἔφερε σπῆτι τὰ κομματάκια καὶ τοὺς χρησίμεψε περίφημα γιὰ κόλλα, νὰ στουμπούσανε μὴ τρύπα ἢ νὰ τιάξουν ἓνα τζάκι. Νὰ ποῦ δὲν πῆγε ὁ κόπος τῆς χαμένος. Καὶ κόλλα χάρισμα! Γύρισε πάλι κ' εἰπάζε. Μέσα στὸ λαγοῦμι σκοτεινία. Ἐκαμε κουράγιον τὸ παιδί, ἐσκυφτε, πασπάτεψε μὲ τὰ δύο τοῦ τὰ χερσάκια, μὰ φοβότανε καὶ λιγάκι. Ἐβρίσκε ὅμως κ' ἔβρισκε κάθε μέρα, καὶ ὅλο κουβαλοῦσε σπῆτι σωρὸ σωρὸ κελεπούρια, καρφίκα, σίδερα, κουμπιά, πλῆθος κουρέλλια καὶ κουρελλάκια, ὅλην βαί, ποὺ λέει καὶ ὁ Φιλοχτήτης τοῦ σιὸρ Ἀντρέα, ὅλην καὶ ὅλην, ποὺ τὰ φοροῦσε μαλιστα ὁ ἱδὸς—ὁ Φιλοχτήτης δηλαδὴ, ὅχι ὁ σιὸρ Ἀντρέας.

Τὴν κυριακὴν, ἐβγαίνε στους δρόμους ἡ Κατινούλα μὲ τοὺς γονιούς τῆς, πουλοῦσαν τὰ κουρέλλια, κερδίζανε πόσα θαρρεῖτε ταχα; Ἐνάμισον φραγκο. Σωστὴ περιουσία. Καὶ κοιτάζετε τώρα ποῦ ἀλλάζουμε ὅψη τὰ πράγματα, κατὰ τὸ μάτι ποὺ τὰ βλέπει καὶ τὸ μυαλὸ ποὺ τὰ κρίνει. Ἐνάμισον φραγκο τί εἶναι γιὰ τὸν κ. Ὀλπιέρη καὶ γιὰ μᾶς; Τί-

'Απρίλη, 'Απρίλη ἄφρορετε, Μᾶ μου κανακάρη, 'Ὅλο τὸν κόσμον γέμισες στήνθη καὶ στὰ λουλούδια⁽⁵⁾.

Ἐπειτα σὲ κάποιον ἄλλο τραγοῦδι Μωραϊτικόν:

'Αἴντε, βρ' 'Απρίλη δροσερὴ, καὶ Μᾶ με λουλούδια. Ὅλο τὸν κόσμον γέμισες λουλούδια καὶ καλούδια⁽⁶⁾.

Καὶ πάλι σὲ κάποιον τραγοῦδι τῆς ἐπαρχίας Καρυταίνου:

'Απρίλη, 'Απρίλη δροσερὴ καὶ Μᾶ με τὰ λουλούδια οὐλον τὸν κόσμον γέμισες λουλούδια καὶ καλούδια⁽⁷⁾.

Στὸ στίχον 1 ἐκῶντικας ἀντὶ μισσεῖν ἔχει τὸ συνώνυμον ταξιδεύει. Τὸ μισσεῖν εἶναι διόρθωμα τοῦ κ. Λάμπρου καὶ πρέπει νὰ γίνῃ γιὰ τὸ θέλει τὸ μέτρο.

Στὸ στίχον 2 τὴν λέξιν ταξίδιον ὁ κ. Λάμπρος σημειώνει ὅτι: «Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ γράψωμεν ταξιδ' εἶν'. Ἄλλως δ' ἐν τῇ γλώσσῃ εἶναι γεγραμμένον τὸ ποίημα θάνατον τὸ ἐνε ἀντὶ τοῦ εἶναι». Ἐγὼ ὅμως νομίζω πὺς καλύτερον στέκει νὰ γράψωμεν: καὶ τὸ ταξιδ' εἶν' μέγα. Ὅσο γιὰ τὸ ζήτημα τοῦ εἶναι δὲν ἔχει διόλου δίκιον ὁ κ. Λάμπρος. Γιὰ τὴν συνηθιστάτα βρίσκεται ἐν δημοτικῇ, ἐν καθαρῇ δημοτικῇ, τραγοῦδι τοῦ ΙΔ' καὶ ΙΕ' αἰῶνα—τὸν καιρὸν δηλαδὴ ποὺ γράφηκε καὶ τὸ τραγοῦδι ποὺ λέμε—βρίσκεται τὸ εἶναι ἀδερφωμένον μὲ τὸ εἶναι καὶ τὸ εἶναι. Κοίταζε π. χ. τὰ δημοτικὰ τραγοῦδια, ποὺ τύπωσε ὁ Legrand ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸν θεολογικὸν κῶντικα τῆς Βιέννης 244, (Nessel):

Τὰ μάτια σου εἶν' ἔμορφα, μαῦρα ὡς τὸ μελάνι, τὰ φρύδια σου εἶναι στασιὰ, ὑψοῦνται ὡς γαϊτάνι, ἡ μύτη σου εἶναι τερνερή, ματωροκονδυλάτη, τὰ δόντια πυκνοφύετα ὡς τὸ μαργαριτάρι⁽⁸⁾.

Στὸ στίχον 5 ὁ κῶντικας ἔχει: ἀπριλοφόρητε. Ἀλλὰ, κρίνοντες ἀπὸ τὰ παραπάνου δημοτικὰ τραγοῦδια τοῦ καιροῦ μας, μὲ φαίνεται πὺς ὀριστικὰ καὶ ἐν βυζαντινῷ πρέπει νὰ γράψωμεν ἀπρίλη ἀφρόρητε καὶ νὰ τὸ διαβάσῃς μὲ συνίτησιν. Τὸ ἴδιον ἀντὶ

5) Σύγκρινε Γ. Εὐλαμπίου: Ὁ Ἀμάραντος ἦτοι τὰ ρόδα τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος. Ἐν Περουπόλει 1843 σ. 52.—M a r c e l l u s: Chants du peuple en Grèce. Τόμ. Β'. Παρίσι 1851 σ. 372 ἀριθ. ΙΑ'. — A r. P a s s o w: Carmina popularia Graeca. Λειψία 1880, σ. 229 ἀριθ. CCCX.

6) Ε. L e g r a n d: Recueil de chansons populaires grecques. Παρίσι 1874, σ. 210, ἀριθ. 94.

7) Π. Παπαζαφειροπούλου: Περισυναγωγὴ γλωσσικῆς ὕλης καὶ ὁμιλῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἰδίᾳ δὲ τῆς Πελοποννήσου. Πάτρα 1887, σ. 130. Ἀριθμὸς ΡΑ.

ποτα. Οἱ Κερμαριῶτες ὅμως ἀπορούσαν μὲ τὸ ποσό, θαμάζαν τὸ παιδί, συχαιρόντανε πατέρα καὶ μάνα, κ' εἶσι ἐβγαλε γλήγορος ὄνομα στὸ χωριὸν ἡ Κατινούλα. Περφανεβότανε κίβλας, γιὰ τὴν ἀπὸ φιλότιμον ἄλλο τίποτος, εἶχε καὶ παραεῖχε τὸ κορίτσι. Ἐβίανον κ' ἡ μάνα· κάθε φορὰ ποὺ ἐρχόταν ἀπὸ τὸ λαγοῦμι μὲ τοὺς θησαυροὺς τῆς ἡ Κατινούλα, ἐκλαίγε ἡ μάνα τῆς ἀπὸ τὴν συγκίνησιν.

— «Νὰ παιδί», λέει, καὶ τρέχανε τὰ δάκρυα. Ἡ κακομοῖρα πολὺ δὲ βάσταζε. Λίγνεψε, ἀδυνατήσε, πέθανε ἀπὸ τὴν πείνα. Πείνα, ἔλλειψη τροφῆς, ὅπως θέλεις πῆς τὸ δὲν ἀντίξῃ ἡ γυναῖκα. Ὁ πατέρας δουλεῖ δὲν ἐβρίσκε. Μὲ τὸ σκακὶ στὸν ὦμον, σὰ ζοῦσε ἀκόμα ἡ μακαρίτισσα, τραβόζει μὴ μὲρα πρὸς κατὶ ἀπόμικρον χωρίον, ὅπου ἔκονε πὺς μοιράζονε σιτάρη καὶ γυρίζονε δουλερτάδες. Γύρισε ἐν καλῷ τοῦ ἀποσβολωμένου, ζεματισμένου. Τὸν κκοδεχτήκανε, τὸν μιλῶσανε ἄσχημα, τὸν δίδωσαν σὰ ζήτηνον. Κᾶθησε ὁ δύστυχος, ἐνῶ τὰ δηγότανε, σὲ μὴ γωνίᾳ κ' ἔσπασε ἐν κλάματι· ποτὲς δὲν εἶχε δεῖ τὸν πατέρα τῆς νὰ κλαίῃ. Ἀπὸ τὴν Κατινούλα καὶ πὺς ὕστερα τὸ θυμότανε. Κατόπι ἀπὸ τὸ θάνατον τῆς γυναίκας, ἄρχισε νὰ πίνῃ ὁ χηρὸς. Τὸν παρασέρνανε οἱ συντρόφοι, καὶ ἅμα ἔπαιρνε δύο

λα εξηγείται παλαιογραφικά χωρίς καμιά δυσκολία. Κ' έτσι, με τή διόρθωσιν αὐτή, βγάζουμε καὶ νόημα, γιατί τὸ ἀπριλοφόρητε— καθὼς δηλαδὴ γράφει ὁ κ. Λάμπρος—δὲν ἔχει, θαρρῶ, καμμιά ὀλωσδιόλου ἔννοια.

Ὡς τόσο παρατηροῦμε ὅτι ἐκεῖνος ποῦ γράφει στὸν κόντικα τὸ Βυζαντινὸ τραγούδι ποῦ λέμε, δὲν παράστησε καθόλου πιστὰ καὶ μετὰ τὴν τὴν διάφο- ρους φθόγγους, καθὼς δηλαδὴ εἴταν ἡ προφορὰ τους. Μερικοὺς τύπους τοὺς ἔκανε ἑλληνικώτερους. Ἐπειτα—ἀφ' ἡν τὰλλα—δὲν πρόσθεξε στὶς συνίζητες κι ἀ- φῆκε τὸ τραγούδι μετὰ πολλὰς χασμωδίας. Γι' αὐτὸ δίνω τὸ κείμενον τοῦ τραγουδιοῦ διορθώνοντάς το μετὰ τὶς διόρθωσεις ἐκεῖνες πᾶνἀφερα παραπάνου καὶ σύ- νωρα χωρὶς χασμωδίας :

— Ἀσπρη, ξανθὴ, πανένμοστη, ὁ κύρ Κατῆς μισσαίει, κ' ὑπάγει ὁ κύρ Κατῆς μακρὰ καὶ τὸ ταξιδ' εἶν' μέγαν. Κ' ἡ κόρη ἀπὸ τῆς λύπης τῆς τοὺς μῆνας καταράττει. — «Νὰ κῆς Φλεβάρη, φλέγεις με, καὶ Μάρτη ἐμαράνεις με. Ἀπρίλη, Ἀπρίλη, ἀφώρητε καὶ Μὰ κατακαμένει, τὸν κόσμον κι ἂν ἐγέμισες τὰβίτζικα καὶ τὰ βόδα τὴν ἰδικὴν μου τὴν καρδίαν τοὺς πόνους καὶ τὰ δάκρυα».

Τὸ Κατῆς εἶναι παραλλαγή τοῦ Κωσταντῆς. Ὅσο γιὰ τὴν κλητικὴν *Mā*=Μάνη, ἀπ' ὀνομαστικὴν *Mās*=μάης, μετὰ γενικὴν τοῦ *Mā*, ἃς σημειωθῇ ὅτι λέγεται ἀκόμη στὴ Χιὸ (¹).

ΝΙΚΟΣ Α. ΒΕΗΣ.

1) *E. Legrand* ὅπου καὶ παραπάνου σ. 54, ἀριθμ. 26, στίχ. 13—16. Κοίταξε κι ἄλλα εἶναι στὸ ἴδιον μέρος σελ. 34, ἀρθ. στίχ. 4, 13. Σελ. 42, ἀρθ. 11, στίχ. 21, Σελ. 52, ἀρθ. 25, στίχ. 1. κ.λ. κλ.

(1) Συγκρίνε : Νεοελληνικὰ Ἀνάλεκτα περιοδικῶς ἐκδιδόμενα ὑπὸ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παιρνασσῶ. Τόμ. Α' (1870) σ. 99 ἀρθ. 37, στίχ. 15.—*H. Ubert P. e r n o t* : Rapport sur une mission scientifique en Tur- quie. (Extrait des Nouvelles Archives des Missions sci- entifiques t. XI). Παρίσι 1903, σ. 39 [154], ἀρθ. 22, 68 [180], ἀρθ. 54, 102 [214], ἀρθ. 93.

Τώρα ποῦ κοντέθουν τὰ πανήγνια χρόνια ἀπὸ τὸ θάνατον τοῦ Χαΐνε, —πέθανε στὰ 1856, τοῦ Φλεβάρη 4—οἱ φίλοι καὶ θαυμαστὲς τοῦ ποιητῆ ἀγωνίζονται στὶς ἐρημερίδες γιὰ νὰ στηθεῖ καὶ στὴ Γερμανία τὸ ἀγαλματὶ του. Ξέρουμε πῶς ὁ Χαΐνε δὲν μπορεῖ νάχει πολλοὺς φίλους στὴ Γερμανία, γιατί δύσκολα ἔρχονται οἱ Γερμανοὶ τὰ σουζερὰ πειράγ- ματά του. Ὁ Χαΐνε τὴν πείραξεν τὴ Γερμανία ἴσα ἴσα ἐκεῖ ποῦ εἶναι ἡ ἀδυναμία τῆς, τῆς πείραξεν τὴν ἰδέαν τῆς γιὰ τὴ δύναμιν, γιὰ τὴν ὑπερηχὴν. Ἡ ὑπερηχὴς ἐπὶ τῆς ἐστῆσε τὸ ἀγαλματὶ τοῦ ἀγαπημένου τῆς ποιητῆ στὸ ὁμορ- ρήτερον μέρος τῆς Ἑλλάδος—καταπλάσσει Βερολίνο καὶ τὸν τῆς στὸ Πότσδαμ. Ἀς συγκρίσουμε λοιπὸν καὶ οἱ Γερ- μανοὶ τὸν πειραχτή, καὶ ἃς τιμῆσουμε τὸν τρυφερώτατον ποιητῆ.

παράδες μεροκάματο γιὰ ξύλα ποῦ πῆγαινε νὰ κό- ψη, γιὰ πέτρες ποῦ κομματάκιζε μετὰ τὸ σφυρί, ὅπως τῶφρνε ἡ τύχη, ἀμέσως στὸ καπελειό.

Λυπηθῆκε ὁ κόσμος τὴν Κατινούλα. Μιὰ γειτό- νισσα τὴν πῆρε, νὰ προσέχη τὰ παιδιὰ τῆς. Ἐννιά δέκα χρόνῳ κοριτσάκι, καὶ νταντά. Μιστὸς τῆς τὸ ψωμί ποῦ ἔτρωγε καὶ σὰ λάχαινε, πεντέξη σολδιά. Μὰ τὰ παιδάκια τῆς γειτόνισσας φύγανε, ὅξω, σὲ μιὰ θεῖα τους. Ἀπόμεινε ἡ Κατινούλα στὰ κρύα τοῦ λουτροῦ. Τῆς φέλεσε ὁμως καὶ πάλι τὸ καλὸ τῶνο- μα καὶ ἡ δυστυχία. Τὴν ξέρανε ὅλοι γιὰ ἐργατικὸ, ἔξυπνον καὶ τίμιον κοριτσάκι. Τοὺς πάγκους τοῦ σπι- τιοῦ τῆς τοὺς φοιμίζανε στὸ χωριὸ γιὰ τὴν πᾶστρα τους. Ὡς καὶ τὰ βαμμένα τὰ κουρέλλια ποῦ εἶχε ἀπάνω τῆς—γιατί ποῦ βόυχα—λάμπανε ἀπὸ πᾶ- στρα. Τὰ δύο παιδάκια ποῦ τὰ φρόντισε δύο χρό- νια σωστά, παστρικά πάντα καὶ τοῦτα. Ἐνας ψω- μάς τῆς εἶπε λοιπὸν νάρθη δούλα στὸ ψωμάδικο, νὰ σκουπίζη, νὰ μὴν ἀφίνη τάλεδοι νὰ σωριάζεται στὸι- βες στοῖβες, νὰ γυαλίζη τὸ πουργὸ τὸ μαγαζὶ. Νὰ ποῦ ἐβγαίνει ἀξάφνα καὶ δούλα. Προβιδασμός. Τὴ ζουλίφανε ἴσως ἄλλα φτωχάπαιδα. Δούλεβε μόνο τὴ μέρα καὶ τὸ βράδι γύριζε καλιὰ τῆς, νὰ πλαγιάσῃ. Ἀμέ, τὸ φαγὶ ; Πολὺ περίεργα τὰ βόλεψε ὁ ψωμάς.

EIKONA

Πάλι ἐταξιδέψαμε μέσ' σιδνεϊρο, ὦ ψυχὴ !
Πές μου τὸν ὕμνον, ποῦ ἀργολέν' τὰ κυματάκια
Κι' ἱτ' τῶν χρωμάτων καὶ οὐθιμὸν τὴ μουσικὴ
νανοῦσιό με μ' ὄρια τραγουδάκια.

Πάλιν ἐταξιδέψαμε μέσ' σιδνεϊρο, ὦ ψυχὴ !
Καὶ τὰ βουνὰ τί λέν' ἰδοπροτυμμένα ;
Σδιλευνες νεράιδες βασιλευόντις
Στέλνει φιλιὰ ὁ ἥλιος ροδιόμενα.

Πάλιν ἐταξιδέψαμε μέσ' σιδνεϊρο, ὦ ψυχὴ !
Στὴν ἀκρὴν τοῦ πελάου κατὰ λάμπει
Κάπια βαρκοῦλα ποῦ μιλάει μετὰ ἰγνώστοι
Καὶ σμίγει μετὰ τὰ θάμνη.

Πάλιν ἐταξιδέψαμε μέσ' σιδνεϊρο, ὦ ψυχὴ !
Νυφοῦλ' ἀγνή, καὶ πῶς νὰ σὲ στολίσω ;
Ποὶ ἐπόθησα σὴν λιτανείαν αὐτὴ
Τοῦ μάγου κόσμου ἱέρεια νὰ σὲ στήσω ;
Φάληρο, 5. I. 901.

ΜΗΤΡΟΣ ΓΑΗΝΟΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΠΙΝΑΚΙΔΕΣ

Ὁ Ἑγγλέζος ποιητὴς Οὐάιλντ συνείθισε νὰ λέει πῶς εἶναι ἀσκημὸς εἶναι κι' ἀνθικὸ. Μὲ τέτοια αἴσθησιν χαρακτηριστικὴ τῆς ψυχῆς του, ποῦ τόσο ἀρμονικῶς ταίριαζε στὸ πολυτάραχον κι' ἀψηλόθωρον πνεῦμα τοῦ ὁ μεγάλος αὐτός, ποιητῆς περσότερον τῆς ζωῆς παρὰ τοῦ βιβλίου, κατόρθωνε νὰ ψάχνει καὶ νὰ βρίσκει κάτω ἀπὸ τὸν ἀσεμνότερον πέπλον τὸ εἶδωλον τοῦ Καλοῦ καὶ τοῦ Ὁραίου, καὶ πίσω ἀπὸ τὴν βαμμένην ἠθικὴν τῶν λόγων νὰ ξεσκεπάζει τὸ πολυκέφαλον τέρας τῆς Ἀσκημίας.

Τὸν τρισένδοξον καὶ δυστυχισμένον ποιητὴ τῆς «Σαλώης» θυμήθηκα σὰν εἶδα στὸ Βασιλικὸ «τὸν Καημένον» τὸν Πέτρον ἕνα ἔργο τοῦ Ἰταλοῦ Κα- βαλλότι. Στὸ δράμα αὐτὸ μοῦ φάνηκε γιὰ μιὰ στιγ- μὴ πῶς ξεχώριζα κάτω ἀπὸ τὴν ἠθικὴν τῶν λέξεων κι' ἀπὸ τῆς κοινωνικῆς διδασχῆς τοῦ συγγραφέα ἕνα ἀπὸ τὰ πολλὰ κεφάλια τῆς Ἀσκημίας καὶ τῆς ἀ- νηθικότητος. Ἀκούστε τὴν ἱστορίαν τοῦ ἔργου. Ἐνας καμπούρης ὁ καημένος ὁ Πέτρος ἀγαπάει μιὰ ὡ- ραία κοπέλλα. Αὐτὴ δὲν ξέρει τὸν ἔρωτά του καὶ

παίρνει ἄλλον. Ὁ συγγραφέας ὁμως, ποῦ πολὺ συμ- παθεῖ τὸν Πέτρον τοῦ καὶ θέλει νὰ τῆς τότε δώσει ἄντρα, σοφίζεται νὰ βγάλει τὸν πρῶτον τῆς ἄντρα χαρτοπαίχτη καὶ γυναικῶ καὶ νὰ τὴ χωρίσει ἀπ' αὐτόν. Ἐτσι ἡ ὡραία κοπέλλα στὸ τέλος ἀφίνει τ' ὡραῖον παλληκάρι καὶ παίρνει τὸν καμπούρη ἐπειδὴ ἔτυχε νὰ ξέρει ἀπ' ὅξω τὶς δέκα ἐντολὰς καὶ νὰ τὶς κοπανᾷ καθεστὴς λίγο στοὺς ἄλλους μετὰ τὸ συχα- μερὸ ἐγωῖσμόν ἑνὸς ἐρωτευμένου καμπούρου, ποῦ ἔχει τὴν Ἀρετὴν ὅχι προτέρημα φυσικόν, μὰ ὅπλο μόνον γιὰ νὰ φαίνεται ἀνώτερος ἀπὸ τοὺς γύρω του καὶ νὰ τοὺς ταπεινώνει.

*

Ἡ ἱστορία αὐτὴ σ' ἔργο ποῦ ἔχει τὴν ἀξίωσιν νὰ διδάξει, μοῦ φαίνεται ἀνθικὴ, κι' ὁ τύπος τοῦ καμπούρου καὶ βαλμένος καὶ πολὺ χειρότερος ψυ- χολογημένος. Ἐγὼ δὲν ντρέπομαι νὰ ὁμολογήσω πῶς θὰ προτιμοῦσα νὰ ἔβλεπα στὴ σκηνὴν τοῦ Βα- σιλικοῦ μιὰ «Κοραλλίαν» ἀπὸ ἕναν «Πέτρον». Ἐκεῖνη τουλάχιστον ἂν δὲ γιομίζει τὴν ψυχὴν μας ἀπὸ ὑψη- λὰ συναισθήματα, μὰς τὴν καθαρίζει ὁμως ἀπὸ τὰ ταπεινὰ καὶ χρησιμεύει γιὰ δραστηκὸν ἀντιστηπτικόν, μὰ ὁ Πέτρος ὅσο καημένος κι' ἂν εἶναι, μὰς κινεῖ τὴν ἀηδίαν. Ἡ προσπάθεια τοῦ συγγραφέα σ' ὁλόκλη- ρον τὸ ἔργο νὰ ὑψώσει τὸν τύπον τοῦ καμπούρου ἐρω- τεμένου καὶ νὰ τὸν λαμπρύνει γιὰ νὰ δικαιολογήσῃ ὕστερα τὸ γάμον του, καὶ ἡ τέχνην τοῦ νὰ βολέψῃ τὰ πράγματα καὶ νὰ τὰ φέρῃ πρὸς τὴ λύσιν μετὰ τὶς θεωρίαις τοῦ τις ψεύτικες καὶ τις διδασχῆς, μὰς ξε- σκαπάζουν μιὰν ἀσκημὴν ποῦ εἶναι ἀνθικὴ ὅσο κι' ἂν δούλεψε τὸ φτικισίδι τῆς ψευτοανθικῆς.

Α. ΣΙΓΑΝΟΣ

Μιὰ σκέψη σοφὴ :

Ὅταν θυμούμαστε νὰ κλάψωμε καὶ κλαῖμε, εἶναι τὸ ἴδιον ἀπάνω-κάτω σὰ νὰ κλαῖμε γιὰτὶ στερεθῆκαμε μιὰ ὡ- ραία γυναικῶ, ποῦ μὰς ἀπάτησε.

Ὁ ἑκκουστός Πολωνὸς ποιητὴς καὶ συγγραφεὺς Ἰουλι- νὸς Κλάτσκο πέθανε ὀδοντοτεσσάρων χρόνων στὴ Βιέννα. Ὁ Κλάτσκο ἔγραψε στὰ 1876 μιὰ μελέτη ἀξιόλογη «Οἱ δύο Ἀρχιγραμματεῖς», ὅπου κάνει ὡραία ἀνάλυσιν τοῦ χαρα- χτήρα τοῦ Μπίσμαρκ καὶ τοῦ χαρακτήρα τοῦ πρίγκιπα Γορτσάκωφ. Ὁ μακαρίτης εἴπανε καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἠθικοπολιτικῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Παρισιῦ.

Στὰ χωριά, οἱ μουστερήδες δὲν ἀγοράζουσι ὅλοι ψω- μί. Πολλοὶ τὸ ζυμώνουσι σπῆτι τους, ἔπειτα ἐρχουν- ται καὶ τὸ ψήνουν στὸ φούρνον. Σὰν ἐρχόντανε οἱ μουστερήδες, ἔπρεπε ἡ Κατινούλα νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν καλῆνανε λίγη πᾶστα, ὅπως τὴ λένε στὴ Γαλ- λία, δηλαδὴ λίγη ζύμη, νὰ κάμῃ κατόπι τὸ ψωμί τῆς, ποῦ τῆς τῶφρνε πιά ὁ ψωμάς. Ζύγωνε ἡ Κατι- νούλα, βρωτοῦσε, τὸ ψιθύριζε πρὸς πολὺ παρὰ ποῦ τῶ- λεγε. Σὰν ἔβλεπε πῶς ὁ μουστερὴς δὲν ἄκουγε ἡ ἄ- κουγε μετὰ μισὸ ἀφτί, τραβιότανε καὶ πῆγαινε σὲ ἄλ- λον. Γινότανε ἀπὸ τὴν ὥραν ποῦ ὅλοι μαζί φέρνα- νε τὸ ψωμί τους καὶ προσμένανε νὰ βγῇ ἀπὸ τὸ φούρνον, νὰ τὸ πᾶρουν. Οἱ πλούσιες οἱ κεράδες, οἱ ἀρχόντισσες τοῦ χωριοῦ, ποῦ νὰ ποῦμε, δὲ δέχοντανε μεγάλαν προθυμίαν. Τὰ καημένα τὰ δουλικά, ποῦ ξέ- ρανε τί κακὸ εἶναι ἡ φτώχεια, δὲν τὴν ξεχνούσανε ποτέ τους. Χαρούμενη γύριζε στοῦ μπαμπᾶ τῆς ἡ Κατινούλα καὶ βνωμονοῦσε τὸν παραφέντη, τὸν ψω- μά. Ὁ ψωμάς περνοῦσε γιὰ καλὸς ἄνθρωπος εἴτανε κιάλας. Μὰ τί τὰ θέλετε ; Μήπως τοῦ περισσεύει οἱ λίρες ; καὶ ἀφτουνού ; Βολεῖται ὁ κορμάκης ὁ κα- κόμοιρος, ὅπως μπορεῖ.

Φανταστῆτε τώρα πῶς τῆς φάνηκε τῆς Κατι- νούλας, ὅταν ἀξάφνα βρῆκε μπόλικο τὸ ψωμί, νὰ

τῶν καθε μέρα, νὰ χορταίνει, καὶ νὰ πλερώνεται ! Τὸ μπόλικο τὸ ψωμί, τὸ χρωστοῦσε τῆς καημένης τῆς Ὀλίας, τῆς κυρίας Ὀλπιέρη. Ἀπὸ πιά κι' ἐκατὸ χρόνια νὰ ζοῦσε τὸ κορίτσι, ἀδύνατον νὰ τὰ- λησμονήσῃ. Τὴν πρώτην φορὰ ποῦ κατέβηκε ἡ κ. Ὀλπιέρη στὴν Κερμαρία, νὰ περάσουνε δύο μῆνες διακοπῆς, ἄκουσε γιὰ τὴν Κατινούλα. Συγκινήθηκε, τὴ φώναξε, τῆς ἔρεσε. Μικρὴ, μὰ μικρὴς δουλέ- βουσε καὶ κάτω, εἰδείνε καὶ μεγαλότερη ἀπὸ δώ- δεκα δεκατριῶν χρόνων κοπελλοῦδι· τὴν εἶχανε ὠρι- μάσει κ' ἡ ὀρφάνια κ' ἡ φτώχεια. Βέβαια πῶς τὴ δουλειὰ δὲν τὴν ἔφερε στὰ δάχτυλα· μαθαίνει ὁμως ἀμέσως, φτάνει ἕνα λόγο νὰ τῆς ἔλεγε. Ποῦ νὰ τόνειρευτῇ κιάλας τέτοια σπιτικό ; Καλὴ, ἀλακαίρο σπῆτι. Δηλαδὴ, νοικιάσανε οἱ Ὀλπιέρηδες, ἴσια ἴσια στὴν ἀκρογιαλιάτικὴν τὴν στράταν ὅπου βρισκό- τανε κ' ἡ καλύβη τῆς Κατινούλας, πρὸ παρῖκει ἀπὸ τὸ γιοφυράκι τῆς Κερμαρίας, ἕνα ξοχικὸ ἔτσι κ' ἔτσι, μὰ ποῦ ἐκεῖνη πιά τῶβλεπε γιὰ παλάτι. Φι- λοτιμήθηκε, ὅλα, ὅλα νὰ τὰ συγκρίσῃ, ὅλα νὰ τὰ βάλῃ σὲ τάξιν. Ἀμέ ; Ἀπὸ κ' ἴδια συγκρίστηκε, ἀπὸ φουρῶσε σωστὸ φουστάνι, κι ὅχι κουρελλορά- ματα, δὲν ἔπρεπε τάχα νὰ κάμῃ ὁ τι μποροῦσε, νὰ κερδίσῃ στ' ἀλήθεια τὸ ψωμί τῆς, γιατί παῖζε γέλασε

ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ

Ο ΚΟΣΜΑΣ

Ξύπνησε πρωί πρωί ο Κοσμάς. Σε μια στιγμή μούλα πετάχτηκε από το κρεβάτι του κι' άφου πλύθηκε και ντύθηκε, κάθισε στο μικρό του γραφείο κοντά για να δουλέψει.

Νοῦς δημιουργικός, ψυχὴ διαλεκτὴ καὶ γερή, εἶχε λογογραφικὸ ταλέντο σπάνιο ὁ Κοσμάς. Ὅ,τι ἔγραψε ἔξιζε νὰ ζήσῃ πολλὰ, πάρα πολλὰ χρόνια. Τάριστουρήματα δὲν ἔχουν φόβο νὰ μαραθοῦν ἀπ' τῶν αἰώνων τάγριοκαίρια.

Εἶχε ὅμως γράψῃ τόσο λίγα πράγματα ὁ εὐλογημένος! Μποροῦσε, μὰ τὴν ἀλήθεια, σὲ μισὴν ὥρα νὰ διαβάσῃ ὅλη τὴ φιλολογικὴ του ἐργασία. Κ' εἶχε βασανιστεῖ ὁ κακομοῖρος παραπάνω ἀπὸ δέκα χρόνια γιὰ νὰ γράψῃ τὰ λιγολιγούτσικα κ' ἔξοχ' αὐτὰ ἔργα.

Ἰσως θαρρήσετε πὼς εἶχε πολλὲς ἄλλες ἀσκολίες καὶ γι' αὐτὸ δὲν τοῦμενε καιρὸς νὰ γράψῃ. Ὅχι, φίλε μου. Καιρὸς στὴ διάθεσή του εἶχε πολὺ, γιατί ἡ μόνη δουλιὰ πού εἶχε κι' ἀπ' ὅπου ζοῦσε εἶτανε νὰ πηγαίνει στοῦ κύρ Πλωρίτη τὸ μεσιτικὸ γραφεῖο καὶ νὰ τοῦ καταστρώνῃ κἄτι κατὰστικα, δὴ τὸ πολὺ τρεῖς ὥρες κάθε μέρα.

Μὰ τί ἔτρεχε λοιπὸ; Τί τοῦφρασε τὸ δρόμο πρὸς τὴ δημιουργικὴ ἐργασία;

Ὁ Κοσμάς ξύπνησε μὲ μεγάλη ὀρεξὴ νὰ δουλέψῃ. Πρὶν ὅμως πάρῃ ἀκόμα τὴν πέννα στὸ χέρι του, κάποιος ἀόρατος διάβολος τοῦ σφύριξε στὸ αὐτί νὰ βγῇ ὧω, νὰ πάῃ, καθὼς εἶτανε μαθημένος, στὸ καφενεῖο, νὰ δῇ τοὺς φίλους του, κι' ἀφου παίζει πρῶτα μαζὶ τοὺς μὲτ' ἑξῆς, νὰ τοὺς πάρῃ ὕστερα περίπατο.

«Τὸ μεσημέρι, εἶπε, πού θὰ γυρίσω στὸ σπίτι, μετὰ τὸ φαγί, μπορῶ νὰ κάτσω καὶ νὰ γράψω».

Πῆρε λοιπὸν τὸ μπαστούνι του στὸ χέρι καὶ βγῆκε τὴν ὁδὸ πορτα τοῦ σπιτιοῦ του.

Πρωτὶ χυνοπωρινό. Τὴ νύχτα εἶχε, φαίνεται, βρέξει λιγάκι. Τὰ πρωτοβρόχια δᾶ! Γι' αὐτὸ ὁ πρωϊνὸς οὐρανὸς εἶταν καθαρώτατος κ' ἡ μέρα φαίνονταν ὀλόφωγη.

Τὸ ὕψος χῶμα σκόρπιζε κἄποια μυρωδιὰ, πού εἶταν πολὺ εὐχάριστη γιὰ τὸν Κοσμά. Ἡ γις χλωμὴ μὲ τοὺς ἔταχτους σωροὺς τῶν σάπιων φύλλων, γιὰ μοναχὸ στολίδι τῆς εἶχε τοὺς τρυφεροὺς ἀσφοδελοὺς, πού ζοῦν ἀπὸ τὴν ἄφθονη νυχτερινὴ δροσιὰ

τοῦ χυνοπώρου κι' ἀπὸ τὰρᾶ πρωτοβρόχια.

Ὁ Κοσμάς τραβοῦσε κατὰ τὴν ἀγορὰ, ὅπου εἶταν οἱ καφενέδες. Ἄμα πορπάτησε ὅμως καμπόσο, ἀλλάξε ἰδέα κ' ἄρχισε ἀντὶς κατὰ τὴν ἀγορὰ νὰ τραβᾷ πρὸς τὸ δυτικὸ τοῦ λιμανιοῦ μέρος, ποῦταν ἀκατέικητο. Κι' αὐτὸ τόκανε γιατί δὲν ἤθελε τώρα νὰ δῇ τοὺς φίλους του.

Πὼς; Ὁ Κοσμάς σιχάθηκε τοὺς φίλους του; Μάλιστα.

Χτὲς βράδυ κοιμήθηκε χωρὶς νὰ δουλέψῃ· εἶχε ὅμως ἵποσκεθεῖ στὸν ἑαυτὸν τοῦ νὰ ξυπνήσῃ μὲ τὰ χαράματα καὶ νὰ καταγίνῃ στὸ ἔργο του. Μὰ, ὅπως πολλὲς φορὲς τόπαθε, δὲ βῆσταξε καὶ τώρα τὴν ὑπόσκησή του κι' ἀφῆκε νὰ περάσῃ κι' αὐτὸ τὸ πονηρὸ χωρὶς νὰ σύρῃ μιὰ γραμμοῦλα. Κ' ἡ ἀθέτηση αὐτὴ τῆς ὑπόσκησής του γέννησε κἄποια βαθεῖα λύπη, πού πλημμύρισε τὰ σωθικά του. Γι' αὐτὸ γύρευε τὴ μοναξιά τὸ ἄμοιρος Κοσμάς. Ὅλοι θὰ ξέρετε, πὼς εἶναι στιγμὲς τῆς ζωῆς μας, πού θέλουμε μόνοι μας νὰ κρυφταξιδεύουμε στῆς λύπης μας τὸν πόντο, καὶ δὲν ἐπιθυμοῦμε κανέναν νὰ μᾶς ταραξῇ τῆς μαύρης μοναξιάς μας τὴν πονετικὴ σιγαλιά.

Ὁ Κοσμάς περπατοῦσε μὲ τὸ κεφάλι σκυφτό, ὡσὰν νὰ τὸ βάραιναν οἱ ἀπειρες τοῦ νοῦ του σκέψεις.

Σὲ μιὰ στιγμὴ σήκωσε τὸ κεφάλι του κ' ἡ ματιά του ἔπεσε σὲ κἄτι ψαράδες, πού μὲς' στὴν ψαροπούλᾶ τους τραβοῦσαν ἀπὸ τὸ γιὰλὸ τὰ δίχτυα τους.

Στάθην! ἐκεῖ κι' ἀκούμπησε ἀπάνω σ' ἕνα βράχο.

Ὁ κόσμος πού ξαπλωνότανε ὀλόγυρά του δὲν τοῦκανε τώρα καμιάν ἐντύπωση. Μιὰ φουρτοῦνα συλλογισμῶν ἄρχισε νὰ γοργοταράξῃ τὸ μυαλὸ του.

Λοιπὸν ἡ δύναμη ἐκείνη ἡ φτονερὴ, ὁ σατανὰς ἐκεῖνος; ὁ μισόκαλος, τὸ μικρόβιο ἐκεῖνο τὸ ἐπίβουλο, εἶτανε γραφτό του νὰ τονε βασανίζῃ γιὰ πάντα; Καὶ δὲ θὰ γλυκοχάραζε μιὰ μέρα εὐτυχισμένη, πού νὰ χαρίσῃ στὸν Κοσμά τὴν ὑπομονὴ ν' ἀραδιάσῃ στὸ χαρτί τις εὐγενικὲς καὶ γόνιμες ἰδέες, πού λουλουδίζανε στὰ κρύφια βῆθη τῆς ψυχῆς του; Τί καλὸ, καλὸ! Νὰ μὴ μπορῇ ὁ δόλιος νὰ μείνῃ μισὴν ὥρα στὸ γραφεῖο του κοντὰ νὰ δουλέψῃ, νὰ διορθώτῃ, νὰ ξαναδουλέψῃ!... Μήπως δὲν ἤξερε πὼς κ' οἱ μεγαλύτεροι ἄνθρωποι, οἱ κορφὲς στὴν τέχνη καὶ στὴν ἐπιστήμη, εἶχαν ἀνάγκη ἀπὸ ἀπέραντην ὑπομονὴ καὶ γιὰ νὰ γράψουν ἔργα αἰώνια ἔπρεπε νὰ χύσουν ἰδρωτὶ ἄφθονο; Τόδερε, τὸ καλόδερε καὶ γι' αὐτὸ

δὲν εἶναι νῆχης ψωμὶ νὰ τρώῃ, νὰ σοῦ τὸ δὶνῃ τέτοιος ἄγγελος νοικοεξᾶ. Στὴν ἀρχὴ, δὲν τοῦμοῦσε νὰ φᾶν περισσότερο ἀπὸ μιὰ φέττα· δὲν τὸ πίστευε πὼς εἶτανε δικό της. Δὲν ἤθελε δᾶ καὶ νὰ κακοκαρδίσει τυχὸν ἡ κυρία, νὰ τὴ μαλλώσῃ, ποῖός ἔχει; Τὸννοῖσε ἡ Ὀλία, ὁ ἄγγελος, πού ἔλεγε τὸ φτωχὸ, καὶ τὴ μαλλώσε—πολὺ γλυκὰ τὴ μαλλώσε ὅμως, πού δὲν ἔτρωγε. Ἀκούς ἐκεῖ; Πῆγε, τὸ πρόφταξε στὶς παλιὲς τίς φίληνάδες της. Τὴν καμαρώνανε τώρα στὸ χωριό.

— «Καλὲ, κοίταξε τὸ Κατρίνικ πὼς τὰ κατὰφερε!» Ὅταν ἡ κ. Ὀλπιέρη ἀποφάσισε νὰ τὴν πάρῃ πιά μαζὶ της καὶ τὸ χειμῶνα, ξυπάστηκε ὁ κόσμος· τὴ ζουλέβανε οἱ μαινάδες γιὰ τὰ παιδιὰ τους. Ὅταν πάλε, ὕστερις ἀπὸ ἑπτὰ ὀκτὼ χρόνια, γιατί κάθε χρόνο, τὸ καλοκαίρι, ἐρχόντανε οἱ Ὀλπιέρηδες στὴν Κερμαρία, διαλαλήθηκε στὸ χωριὸ πὼς ὁ κ. Ὀλπιέρης εἶχε διοριστεῖ καθηγητῆς στὰ Παρίσια, πὼς τώρα κ' ἡ Κατινούλα, τὸ Κατρίνικ τὸ κουρελλιάριο, θὰ πάῃ στὰ Παρίσια περέτρια, γιὰ περέτρια πιά δὲν περνοῦσε, περνοῦσε πὲς γιὰ πριγκιπίσσα. Ἐννοεῖται. Ἀνάλογα μὲ τὴ θέση τους, εἶδος πριγκιπίσσα γι' αὐτοὺς ἡ Κατινούλα.

Ἡ Κατινούλα, στὸ ζοχικὸ τῶν Ὀλπιέρηδων,

πνιγότανε τώρα ἀπὸ τὴ στενοχώρια καὶ τὴν πίκρα του.

Ὅλες αὐτὲς οἱ σκέψεις δυνάμωνανε τὸ ψυχικὸ μαρτύριο πού τραβοῦσε ὁ Κοσμάς.

Δὲν μποροῦσε νὰ καταλάβῃ ὁ δόλιος τὴν κατὰστασή του. Φανταστῆτε. Νὰ θέλῃ ὀλόφωχα, νὰ τρελλαίνεται, νὰ φοβᾷ γιὰ νὰ γράψῃ καὶ νὰ σκορπήσῃ κἄπου τοῦ δυνατοῦ του νοῦ τᾶύλα λουλούδια, —καὶ νὰ μὴ μπορῇ νὰ τὸ κατορθώῃ! Καὶ γιατί; Γιατί ἐρχότανε μιὰ μισησιμένη δύναμη, πού ποῖός ἔχει σὲ ποῖὸ μέρος τῆς ψυχῆς του φώλευε, μιὰ ἄλλη καινούρια θέληση, ἐνάντια ἀπὸ τὴ γνωστὴ βούληση, πού κάθε ἄνθρωπος ἔχει, καὶ τοῦ ἀρπαζε μ' ἀπονία τὴν πέννα ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τὸν ἐσπρωχνε ὧω ἀπὸ τὰργαστήρι καὶ τὸν ἔσερνε δῶ καὶ κεῖ σὺν τὸ θαλασσόζυλο, πού τὸ τραβολογᾷ τὸ μανιωμένο κῦμα ὅπου θέλει.

Ἡ ἐνδόμυχη αὐτὴ δοκιμασία πολλὲς φορὲς στὴ ζωὴ του τὸν εἶχε φαρμακίσει, πολλὲς φορὲς τὸν εἶχε κατασυντρίψει ὁ ἀγῶνας αὐτός ὁ σφοδρὸς κι' ἄσωστος, πού ξετυλιγότανε στῆς ψυχῆς του τὰ βᾶθη. Μὰ σήμερα ὁ ἀνταγωνισμὸς αὐτὸς εἶχε φτάσει στὸ κατακόρυφο.

Τί φοβερὸ πρᾶμα! Ὁ δυστυχισμένος ὁ Κοσμάς ἔνοιωνε δὴ γίγαντες ν' ἀγριοπαλίσουν μέσα του. Ἡ ἀκαταμάχητη τάση πρὸς τὴ δημιουργικὴ ἐργασία ἀπὸ τὸνα μέρος κ' ἡ ἀτέλειωτη ἀποστροφή πρὸς τὴν περιορισμένη δουλιὰ τοῦ γραφείου ἀπὸ τᾶλλο.

Μὴν πῆτε πὼς παραμελημένης ἀνατροφῆς ἡ κακὴς συνήθειας ἀποτέλεσμα εἶταν ἡ ἀξιολύπητη κατὰστασή του. Ὁ Κοσμάς εἶταν ὁ ἴδιος ἀπὸ μωρὸ παιδί. Πνέμα γεμάτο σπάνια δύναμη, μὰ καὶ πνέμα ἀνυπότακτο κι' ἀπειρόριστο. Τρελλαίνοντανε γιὰ μεγάλα ἔργα, πού μποροῦσε νὰ τὰ κατορθώσῃ ἂν εἶχε τὴ δύναμη νὰ ὑποβάλῃ τὸν ἑαυτὸ του σὲ ταχτική καὶ συστηματικὴ δουλιὰ. Ἀλλὰ πού χαλινάρι γιὰ τὸ φουργιόζο αὐτὸ ἄτι!

Καὶ συλλογιζότανε τώρα πάλι ὁ Κοσμάς τί νὰ κάνῃ γιὰ νὰ νικήσῃ τὴ δύναμη, ἐκείνη εἴτε ψυχικὸ πάθος εἶτανε, εἴτε ἀκατανόητη τοῦ νοῦ ἀρρώστια, τὴ ζουλιάρια ἐκείνη δύναμη, πού δὲν τὸν ἄφινε νὰ δημιουργήσῃ τὸ τρισπόθητο πνευματικὸ παλάτι πού ὀνειρευότανε.

Πολλὴν ὥρα σκότιζαν τὴ ψυχὴ του οἱ λυπηρὲς κι' ἀπογοητευτικὲς αὐτὲς σκέψεις. Πονοῦσε, πονοῦσε πολὺ ὁ Κοσμάς.

Μ' ἀξάφνου κἄποιο ἐλπιδοφόρο μετέωρο φεγγε-

ἄνοιγε κι' ἄνοιγε τὰ μάτια της· κἄτι περίεργο ἀλήθεια τῆς ἀκολουθοῦσε, πού νὰ πῆς, ὡς καὶ στὴν ὀραση. Τὸν τόπο της, τὴν Κερμαρία ὅπου γεννήθηκε, σὰ νὰ τὰ θώρεε πρώτη φορὰ. Ἡ φύση ἐκεῖ κάτω εἶναι χαριτωμένη καὶ μυστικὴ· κρύβεται, δὲ σοῦ φανεράνεται ἀμέσως, πρέπει κάπως νὰ πᾶς ἐσύ· νὰ τὴ γυρίσεις· ὡς καὶ τὸ καλοκαίρι, χαλαζόχλωμος ὁ οὐρανός· τὰ δέντρα, ἡ θάλασσα, οἱ πρασινάδες, οἱ κορφοῦλες, οἱ κάβοι, τὸ λιμάνι, ἀλάργα τὰ νησάκια, τὸ οὐρανοθέμελο, τὰ πράγματα ὅλα, τὰ φωτίζει, καὶ βέβαια, μὰ σὰ νὰ τὰ περεχύνῃ μονάχα ὁ ἥλιος μὲ μιὰ χνουδιὰ φῶς, σὰ νὰ τὰ ποτυλίζῃ μὲ κἄποια φιλοῦτσικη χρυσὴ καταχνιά.

Ἡ Κατινούλα ὡς τότες τίποτις ἀπ' ἄφτὰ δὲν ἔβλεπε· τὸ χειμῶνα ἢ ἔκανε κρύο ἢ ἔβρεχε ἢ καὶ τὰ δὴ μαζὶ, γιατί σπάνια τυχαίνει στὰ μέρη ἐκεῖνα, πολλὲς μέρες νὰ περάσουνε δίχως νὰ βρέξῃ, καὶ πέφτει πέφτει δλοῖνα, ἡσυχη, ἀκατάπαφτη βροχοῦλα πού μόλις φαίνονται οἱ στικλὲς της, τόσο εἶναι μικροσκοπικὲς. Συνηθισμένη νὰ τρέχῃ ζυπόλυτη ὧω ἢ καὶ μὲ τὰ ξύλινα χωριανά παπούτσια της, ἐπειδὴ τόχουνε γιὰ κάπως ἄπρεπο νὰ βγαίνουνε τὰ κορίτσια μὲ τὰ πόδια τους γυμνά—τὸ καλοκαίρι, λείει, δὲν πειράζει, τὸ χειμῶνα δὲ γίνεται, πι-

θανὸ ἀπὸ τὴ λάσπη καὶ πειδὴ ἀναγκάζεσαι νὰ συμμάχωζῃς, νᾶνασηκώσῃς τὴ φουστίτσα σου ὡς τὰ γονατάκια—ἡ Κατινούλα βιαζότανε νὰ γυρίσῃ στὴν καλύβα, εἴτε ἀπὸ τὸ ψωμαδικο εἴτε ἀπὸ τὸ λαγούμι, ὅταν πῆγαινε. Τὸ καλοκαίρι πάλε καιρὸς δὲν τῆς ἀπόμνησκε νὰ κοιτᾷ γύρω της τί τρέχει· κἄποτες τῆς δίνανε νὰ βόσκῃ πρόβατα στὸ λιβάδι, μὰ ἔχι νὰ βόσκῃ ὀνείρα· συχνὰ, σὺν ἄδειας, τὰ πομεσήμερο, χτυποῦσε κι' ἄφτῃ πέτρες μὲ τὸν πατέρα, νὰ τὶς ψιλάνῃ. Μόνον σὺν τὴ στέλνανε νὰ μαζώξῃ φύκια στὸ γιὰλὸ, ἢ στὸν κάμπο σβουινὲς ἀπὸ ἀγελάδα, πού τις στεγνώνεις, τις βάζεις στὴ σιὰ καὶ ζεσταίνεσαι τὸ χειμῶνα, ἢ σὺν ἀνέβαινε στὰ δέντρα, νὰ κόψῃ ξερόκλαδα ἢ σὺν κατέβαινε, νὰ μᾶσῃ καὶ χάμου, τότες καμιά φορὰ χασομεροῦσε, σήκωνε τὸ κεφάλι, ἔχασκε πρὸς τὰ σύννεφα, τὰ μετροῦσε, καὶ ξανάπιανε τὴ δουλειὰ μὲ βιάση, μὴν τύχῃ καὶ κἄνῃ τίποτις πού δὲν πρέπει. Ἐνα πρᾶμα τὴ συνέπιαινε στὰ ρουμάνια. Οἱ λέφκες, σὰ ρίχνουνε τὴν παλιά τους τὴ φλούδα καὶ βγάζουνε καινούρια, ἐκεῖ πού βγαίνει, σοῦ ἔχουνε στρογγύλες, σὺν ἄσπρα κάτασπρα μεγάλα μάτια. Τὰ τήραε ἡ Κατινούλα κ' ἡ χαρά της εἶτανε νὰ τὰ χαδῇ μὲ τὸ χέρι, μαλακὰ καὶ μεταξίνα σὺν πού τᾶννοῖωθε,

βόλησε μέσα του και κάποια νικήτρα, ως τοῦ φάνηκε τὴ στιγμήν εκείνη, δύναμη πλημμύρισε ὅλα τὰ νεῦρά του.

Καὶ ψιθύρισε ἀνάμεσα στὰ δόντια του ὁ Κοσμάς·

— Τί ἀνόητος πού εἰμαι, νὰ τὸ πιστεύω καὶ γὼ πὼς δὲν μπορῶ νὰ ὑποτάξω τὸν ἑαυτό μου! Τὼρ ἄμέσως θὰ πάω σπῖτι μου καὶ θ' ἀρχινήσω τὴ δουλιὰ μου, μιὰ σωστὴ δουλιὰ. Σήμερα θὰ δουλέψω ἴσαμε τὸ βασιλεῖμα τοῦ ἡλίου. Δὲν ἔχει πιά χορατά. Δουλιὰ, δουλιὰ. Οἱ ἐλπίδες μου δὲ θὰ μείνουν ἀκαρπες. Τὸνεῖρό μου θὰ λάβῃ σάρκα.

Κ' ἔτρεξε μ' ἀπόφαση στὸ σπῖτι του ὁ Κοσμάς. Κάθισε στὸ γραφεῖό του κοντὰ κ' ἄρχισε νὰ γράφῃ. Ἔσυρε πέντε δέκα γραμμὲς, καὶ σηκώθηκε νὰ πάρῃ μιὰ βόλτα μέσα στὴν κάμαρά του. Κεῖνοια στενοχώρια τὸν ἐπῆγε. Θυμήθηκε τοὺς φίλους του καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ πῆρε τὸ καπέλο του κ' ἔτρεξε νὰ τοὺς βρῇ.

— Τὸ βράδυ πού θῆρθω, σκέφτηκε, γράφω.

Ἡ στρίγγλα καὶ μαύρη δύναμη, πού ποῖός ξέρει ἂν δὲν ἔχει τὴ ρίζα τῆς σὲ καμμιανῆς κληρονομικότης τὴν πηγὴ, τότε νίκησε ἄλλη μιὰ φορὰ.

Καὶ θὰ τονε νικά πάντα.

Καστελλόριζο.

Μ. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΕΝ ΜΕΣΗ

Φίλε μου Νουμά,

Ἄκου νὰ ἰδεῖς τί μοῦτυχε ν' ἀκούσω τὴν πρώτην βραδίᾳ πού πάτησα τὸ πόδι μου στὴν Ἀθήνα.

Περνοῦσα ἀπὸ νὰ μανάβικο στὰ Χαφτεῖα. Μέρους πούναί ὁ μανάβης ζήτησε νὰ τὸ στολίσῃ. Μέσα στ' ἄλλα του στολίδια ἔκρινε καὶ μιὰ σημαία—μὰ ὁ διάολος ἔτυχε ἡ σημαία νὰ εἶναι βουργάρικη. Ὁ φτωχὸς ὅμως, μὴ ξέροντας βέβαια πὼς εἶναι τέτια, τὴν ἐκόλλησε μπρὸς στὸ μαγαζί του.

Ἡ σημαία ξανοίχτηκε μὲ τὸν ἄγέρα. Τὴν ὥρα τὸ λοιπὸν πού περνοῦσα καὶ γὼ, πῆραν χαμπέρι 4—5 πρόσφυγες—καθὼς ἔμαθα μετὰ—πού ἔξεραν τὴ βουργάρικη σημαία καὶ φιλολογοῦσαν τὸ πρᾶμμα. Γιὰ νὰ τελειώνῃ γλήγορα ἡ δουλειὰ μιλῶ ἐγὼ τοῦ μανάβη καὶ τοῦ ξηγῶ τὸ λάθος του. Μεσοχώρησε κ' ἕνας

ἄμα τ' ἀγγίξε. Ἰσως νὰ στάθηκε τὸ χᾶδι τῆς ἀπὸ τὴ μόνη γλῶσσα τῆς ζωῆς τῆς, τὸ μόνο πού ἀγκάθια δὲν εἶχε, πού φυσικά του εἴτανε ἡπαλὸ.

Καὶ τώρα, στὴν Κερμαρία, ὅλα τῆς φαινόταντε βελούδο. Τώρα ἐβλεπε τὸν ἥλιο, ξάνοιγες τὸ φῶς σου τὸ κρυμμένο στὶς φυλλωσιές καὶ στὰ ξαθιά τὰ τ' ἄχια. Κάτω ἀπὸ τὸν μπαζὶ τῶν Ὀλιπέρηδω, ἴσια μὲ ἐκεῖ πού ἄρχιζε ἡ στράτα, ζαπλωνόταν ἴσια ἴσια σιταρόσπαρτο λιθάδι· τὸ σπῖτι ἀνάμεσα σὲ πρασινάδες, πίσω ἕνα βουμάνι πύρα, βελανιδιές καὶ λεφκες· θυμότανε τὰ περασμένα τῆς κ' ἀνάσαινε, ὅταν πῆγαινε περίπατο στὸ βουμάνι μὲ τὸν Πάβλο, πού ἄλλο παιδί τότες δὲν εἶχαν· χωράτεθε ἡ Κατινούλα, ἔπαιζε, γελοῦσε μὲ τὸ μικρόν. Κάποτες τὸν ἔπαιρνε, ἀνεβαίνανε ὡς τὴν κορφοῦλα μακριὰ μακριὰ τῆς Κερμαρίας, βοδολοῦσανε στὴ μεγάλη τὴν ἄμμουδιά, καὶ σάν εἴτανε ὁ μικρὸς κουρασμένος, ἀπὸ κεῖ πέρα, τρία χιλιόμετρα δρόμο, τὸν κουβαλοῦσε στὸν ὄμο τῆς, ὥσπου νὰ γυρίσουνε. Ἄλλες φορές, ἐβγαίνε μοναχὴ τῆς, κοίταζε μιὰ στιμούλα, προτοῦ ἀπομακρυνθῇ, τὸ ξοχικὸ πού λεγότανε Χαμανοκόρφι,—δηλαδή κορφή ἐνὸς κάποιου Χαμανοῦ, γιατί τόπος τοποῦλης στὴν Μπρετάννια δὲν ὑπάρχει πού νὰ μὴν ἔχῃ καὶ τὸνομά του, τραβοῦσε ὡς τὸ Γαλιόκαστρο

πρόσφυγας θέλοντας νὰ νοθευθῇ κάπως τὸ μανάβη γιὰ νάναί πιὸ προσεχτικὸς ἄλλοτε. Μιὰ φρασούλα εἶχε σκοπὸ νὰ εἰπῇ καὶ τὴν ἀρχίνησεν ἔτσι: Δὲν εἶν' ἐντροπή, κύριε μανάβη ἐν μέσῃ Ἀ

Ἄ! τὸ φτωχὸ μου τὸν πρόσφυγα!

Κοκκάλωσε. Ἦθελε νὰ εἰπῇ «ἐν μέσῃς Ἀθηναίς» μὰ ἔλα' πού ἡ Ἀθήνα τοῦ ἔρθε στὴ μιλιὰ! . . . Καὶ προτίμησε ὁ δύστυχος νὰ καταπιεῖ τὴ γλῶσσα του, νὰ μὴ βγάλῃ τὸν πόνο του, νὰ μὴ εἰπῇ τὸν καημὸ του, παρὰ νὰ θυσιάσῃ τὴ δοτικὴ του, τὴν πεθαμένη, τὴν ἔτιμη!

Ἀγαπημένε μου, κατατρεγμένε μου ἀδερφέ, κ' ἀπάνου ἀπὸ τὸ Βούργαρο τῆς μοῖρας σου εἶναι νάχῃς τὸν «Ἕλληνα» δάσκαλο, πού πάω νὰ πειστέψω ποτὲ δὲ θὰ σὲ λυπηθεῖ καὶ δὲ θὰ σοῦ ἀνοίξῃ ποτὲ τὴν πόρτα τῆς φυλακῆς καὶ τὸ στρατὶ τῆς λευτερίᾳς σου. . . . Ἀπὸ κείνονε γλύτωσε, μ' ἀπὸ τὸν ἐσωτερικὸ σου ὄχτρο ποῖός θὰ σὲ γλύτωσῃ—μιὰ καὶ δὲ νοιώθῃς δίπλα του τὸν ἐσωτερικὸ φίλο καὶ τὸν ἐσωτερικὸ πόλεμο;

Ἀδερφέ μου—μάθε! καλὰ τίς δοτικὲς κ' ἐννοια σου!

ΤΑΣΙΔΙΩΤΗΣ

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Ὅσο κι ἂ μᾶς συγκινοῦν τὰ χρυσὰ λόγια πού δημοσίεψε στὸ «Ἄστυ» ὁ διευθυντὴς του κ. Ζ. Παπαντωνίου γιὰ τὸ ἔργο τοῦ «Νουμά», δὲν μποροῦμε νὰ τοῦ τὸ κρύψουμε πὼς δὲ νιώσαμε ποῖά εἶναι αὐτὴ ἡ παντοδύναμη αἰσθητικὴ, πούναί μάλιστα καὶ «καλλίτερη» ἀπὸ τὴ γραμματικὴ καὶ πού κάνει τὸ φίλο Παπαντωνίου καὶ τοσούτους ἄλλους δημοτικιστάδες νὰ διαφωνοῦμε μαζί μας.

— Πολὺ θὰ μᾶς ὑποχρεώσῃ ἂν ἀργότερα, σὲ ἄλλο ἄρθρο του, μᾶς μυήσει καὶ μᾶς τοὺς βέβηλους σ' αὐτὰ τὰ Ἑλευσίνεια μυστήρια τῆς Αἰσθητικῆς τους, καὶ τότε εἰμαστέ προθυμότεροι νὰ τοῦ ἀπαντήσουμε—ἂν κι ὁ Ψυχάρης ἀπόδειξῃ ὁλοφάνερα καὶ μὲ τὴν «Ἀπολογία» του καὶ μὲ τὸσα ἄρθρα του ἴσαμε τώρα πὼς γιὰ μερικὸς ἡ καμαρωμένη αἰσθητικὴ εἶναι γλωσσικὴ ἀναισθητικὴ καὶ τίποτ' ἄλλο.

— Μὰ γιὰ νὰ μιλάει ἔτσι ὁ Παπαντωνίου κάτι θὰ ξέρει καὶ τὸ κατ' αὐτὰ καρτεροῦμε μὲ λαχτάρια νὰ τὰκούσουμε.

— Γιὰ τὴν «Ἑστία» ὅλη ἡ φιλολογικὴ παραγωγή τοῦ 1906 περιόριστηκε στὰ «Ἀνωρελὴ βιβλία» τοῦ κ. Βικέλα καὶ γιὰ τὴν «Ἀκρόπολη» στὸ «Νέο Πνεῦμα» τοῦ Γιαννοπούλου.

— Κανένα ἄλλο βιβλίον, λένε, τῆς προκοπῆς δὲ φάνηκε

—γιατί ἔτσι, περήφανα καὶ μεγαλόπρεπα, βαφτίσανε τὴν καλύβα ὅπου καθότανε πάντα ὁ μπαμπὰς τῆς—τοῦ ἔλεγε μιὰ καλημέρα, κ' ἔρεθε βιαστικὰ. Τὸ νοῖκι ἐκείνη τὸ πλέρωνε, βοηθοῦσε καὶ τὸν πατέρα καὶ τὰ δέδερφα κ' ὅλους τοὺς δικούς, παρὰ κάλλικο δὲν ἔφερε γιὰ λόγου τῆς νὰ κρατήσῃ, ἄμα τῆς ζητοῦσε κανέναν δανικὰ, εἶδνε ἄμέσως κ' ἐνονεῖται δὲν τῆς τὰ πιστρέφανε ποτέ. Πριγκιπέσσα, δὲν εἴπαμε; Ἡ πριγκιπέσσα ὅμως τὸ εἶχε γιὰ κρῖμα νὰ μὴ δίνῃ, γιὰ κρῖμα μεγαλότερο νὰ ξοδέθῃ καὶ νὰ στολίσῃ τὸν ἑαυτὸ τῆς.

Ἔδειχνε μάλιστα σὲ μερικὰ τόσο φιλόργηρη, πού τὸ παρατήρησε ἡ Ὀλῖα μιὰ μέρα. Πῆρε κιόλας μυρουδιά πὼς ἡ Κατινούλα τὴ γελοῦσε στοὺς λογαριασμούς πού παρουσίαζε κάθε βδομάδα τῆς κυρίας στὸ παστορικὸ τῆς τὸ τεφτεράκι. Ἄμα εἴτανε νάγοράναι τίποτις γιὰ τάφεντικά, γιὰ τὸ νοικοκρεῖο ἢ γιὰ τὸ παιδί, τὰ ξέπερτε ἡ Κατινούλα κ' ἔβαζε λιγώτερα παρὰ πού τῆς κόστιζε. Ὅσο κι ἂν τὴ μάλλωσε ἡ κυρία, δὲν μπόρεσε ποτὲ τῆς νὰλλάξῃ ἀπάνω σ' αὐτό, καὶ τοῦ κάκου. Τὴ ζωὴ τῆς τὴν εἶχε πὼς ἀνῆκε τῆς κυρίας, λοιπὸν τῆς ἀνήκανε καὶ τὰ χρήματά τῆς. Ἀφοσίωση καὶ πίστη πού μόνο σὲ δύο μέρη τοῦ κόσμου θαρρῶ γίνεται κανεὶς σήμε-

τὸν περασμένο χρόνο. Ἐσχάσανε, βλέπετε, τοὺς «Πανσλαβιστές» τοῦ Ἀνοητόπουλου καὶ τὸ βιβλιάρικι ποδῆγαλε ὁ κ. Κολοκυθόπουλος τῆς «Πανακοθήκης». Ἄδικα πράματα.

— Τὸ ἄδικο διορθώθηκε ἡ «Ἀκρόπολη» τῆς Παρκευτῆς μνημονεύει τοὺς «Πανσλαβιστές».

— Κίπριος πού διέβλεπε τὰ βρα σούρανε οἱ Ἀθηναῖοι χρονογράφοι στὸν περασμένο χρόνο, φώναζε: «Μὰ δὲν μποροῦν αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι νὰρίσουμε μιὰ στιμούλα τὰ προσωπικά; Οὔτε τοὺς πεθαμένους δὲ ἀέθουνται!»

— Ὅταν πέθανε ὁ μακαρίτης Πεσματζόγλου οἱ φημερίδες γράφανε πὼς εἶναι ἀναντικατάστατος. Προχτές, πρὶ σαραντῆς ἡμέρας, πού ἐκλέχτηκε ὁ κ. Μάτσας Γενικὸς διευθυντὴς τῆς Ἀθηναϊκῆς, οἱ ἔδρες φημερίδες γράφανε πὼς βρέθηκε ὁ ἀξίος ἀντικαταστάτης τοῦ Πεσματζόγλου. Ἀπ' αὐτὸ καταλαβαίνετε πὰ τί σημάσια πρέπει νὰ δίνει κανὶς στὶς κρίσεις τους.

Ο ΙΔΙΟΣ

ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ ΒΑΘΜΑΔΙΑΤΙΚΟ

Ἀπὸ Πέμπτῃ σὲ Πέμπτῃ.

Ὑπουργὸς Ἑσωτερικῶν ὁ Ν. Καλογερόπουλος

Σκοτωμοί. Ἑπαρχίαι 7.

Λαθρομοί. Ἀθήνα 5, Περσίας 6, Ἑπαρχίαι 5.

Κλεψιές. Ἀθήνα 8, Περσίας 7.

Ο ΦΟΝΟΓΡΑΦΟΣ

ΜΙΑ ΔΡΑΧΜΗ

τὸ ἕνα, καὶ 1,25 χρ. φρ. γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ, πουλοῦνται ἡτὰ γραφεῖα μας καὶ στὸ Βιβλιοπωλεῖο Σακέτου (ὁδὸς Σταδίου, ἀντικρὺ στὴ Βουλὴ) τὰκόλουθα βιβλία:

Τοῦ Ψυχάρη «Ὀνειρο τοῦ Γιαννίρη» (σελ. 268).

Τοῦ Πάλλη «Ἡλῖος καὶ φεγγάρι» (σελ. 120).

Τοῦ Φωτιάδου Τὸ «Γλωσσικὸ ζήτημα καὶ ἡ ἐκπαιδευτικὴ καὶ ἀναγνώστης» (σελ. 405).

Τοῦ Ἑδταλιῶτη «Ἱστορία τῆς Ρωμοσύνης» σελ. 320 καὶ «Μαζώχτρα. Βρουκόλακας κλπ.» (σελ. 269).

Τοῦ Ἑρμονα «Τῆς Ζωῆς» (σελ. 194).

Τοῦ Φιλάντα Γραμματικὴ τῆς Ρωμαϊκῆς γλώσσας (μέρ. Α') (σελ. 96).

Τοῦ Δ. Τανταλίδου «Σκιές ποιήματα».

Τοῦ Δόγγου «Δάφνης καὶ Κλόη» (χαρτοδεμένο μετὰφρ. Ἡλ. Βουτιερῶν) (σελ. 86).

Τοῦ Εὐριπίδου «Μέδεια» μετὰφρ. Γιάννη Περικαλίτη (σελ. 59).

ρα νὰ τὰπαντήσῃ, ἀπὸ δουλειὰ, στὴν Μπρετάννι καὶ στὴν Ἑλλάδα, μέρη πού στὸν πολιτισμὸ δὲν εἶναι πολὺ προχωρημένα καὶ τὰ δύο τους.

Ἀδύνατο καὶ στὴ δουλειὰ νὰ τὴ βαστάξῃ. Ὅπως γράφει ὁ συγγραφεὺς, ὅπως ζουγραφίζει ὁ ζουγράφος, κ' ἀφοῦ τελειώσουνε σύγραμμα ἡ ζουγραφία, νοιώθουνε τὴ συνείδησίν τους ἀλαφρωμένη, ἔτσι κ' ἡ Κατινούλα, ὅταν κατῶρθανε νὰ βάλῃ ἕνα κάτω μιὰ κάμαρα τοῦ σπιτιοῦ, νὰ χωθῇ ὡς καὶ στὶς κόχες, γιὰ νὰ σκουπίσῃ, γιὰ νὰ πλύνῃ, γιὰ νὰ χύσῃ νερό, νὰ τρίψῃ τὸ πάτωμα, νὰ πάρῃ μιὰ μιὰ τίς καρέγλες, νὰ μὴν ἀφήσῃ κουκκὶ σκόνη πούπετις, νὰ, τότες καμάρωνε τὸ ἔργο τῆς καὶ δάσκησεν τὸν καλὸ τεχνίτη. Προτοῦ κατοικήσουνε σπῖτι δικό τους, προτοῦ ἀποχτήσῃ ἐργαστήρι καὶ λούσσα ὁ κ. Ἀντρέας, νοικιάζαν ἕνα πέμτο πάτωμα στὸν ἀπάνω μαχαλά, πέρα τοῦ Σεκουάνα τοῦ ποταμοῦ, κοντὰ στὴ Σορμπόνα, δηλαδή στὸ Πανεπιστήμιον. Δὲν εἴτανε καὶ μεγάλο τὸ σπιτικό, τάντρογγο μονάχα κ' ἕνα παιδί. Δὲν εἶχανε καὶ πολλοὺς παρὰδες. Δουλειὰ δὲν ἐβλεπε στὸ σπῖτι, πού νὰ μὴν τὴ κάμῃ ἄμέσως ἡ Κατινούλα. Κατρακυλοῦσε τίς σκάλες ἄψε σῆψε, γιὰ ἕνα κουτὶ σπῖρτα νὰ τὸ φέρῃ πιὸ γλήγορα τοῦ ἀφέντη, γιὰ κάτι πού χρειαζότανε ἡ μαγέρισσα ἢ

Τοῦ Σοφοκλέους Αἰας. Μετάφρ. Ζήσιμου Σιδερῆ (σελ. 61).

Τοῦ Χ. Ἀντροῦδου «Ὁ Μίγ' Ἀλέξανδρος» (σελ. 192).

Τοῦ Δ. Η. Ταγκόπουλου «Ζωντανοὶ καὶ Πεθαμμένοι» δράμα—«Ἡ Χρυσανθή» καὶ «Τάφος στὸ Γιαλόν» δηγήματα (σελ. 78) «Ὁ Ἄσωτος» δράμα (σελ. 89).

Τοῦ Παντοῦλφ Χάρν «Τὸ Ἀνεχτίμητο», δράμα καὶ ὁ «Ἐένος» δραματικὴ σκηνή (σελ. 127).

Τῆς κ. Ἀλεξάνδρας Παπαμόσκου «Ἀθρόπινος μηχανισμός» (σελ. 149) χρυσοδεμένος, δρ. 1,50 καὶ γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ 2.

Ἡ ΛΙΛΙΑ, μεταφρασμένη ἀπὸ τὸν κ. Ἀλέξ Πάλλη (σ. 416) δρ. 2 καὶ φρ. χρ. 2½ στὸ ἐξωτερικὸ Ἡ «ΜΑΤΙΑ» τοῦ Γ. Ἀδάζου δρ. 1.

Τοῦ Ἡλίας Σταύρου «Θρησκεία καὶ Πατρίδα».

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

Ταχ. Ἀν. Ὁ Α. Σιγανὸς μᾶς στέλνει τὴν ἀκόλουθη σημείωση, ἀπεντώνοντας στὸ γράμμα σου. Γιὰ τὸν Ἰψεν σ' Ἑλληνικὴ γλῶσσα λίγα πράγματα γράφτηκαν. Ὑστερὰ ἀπ' τὸ θάνατό του ἔγραψε ὁ κ. Σενόπουλος στὰ «Παναθηναία» καὶ ὁ κ. Ζερβὸς στὸ ἴδιο περιοδικόν. Στὸ «Νουμά» πάλι κίτι γράφτηκε. Τώρα δὲ ἄλλα ἔχουν γραφῆ πρὶν ἢ κατόπιν ἀπὸ τὸ θάνατό του σ' ἐφημερίδας καὶ σὲ περιοδικὰ, οὔτε εὐκολο οὔτε καὶ δυνατόν μοι εἶναι νὰ ξίσω. Βιβλίον ἀναλυτικὸ τοῦ ποιητικοῦ του ἔργου εἶναι τοῦ Colleville καὶ Zepelin τὸ «Ibsen le maître du drame moderne» ἀπὸ τῆ «Collection des Grands Penseurs modernes». Μὴ τὸ βιβλίον αὐτὸ εἶναι περὶ τοῦ περιγραφικὸ τοῦ ποιητικοῦ του ἔργου παρὰ ἀναλυτικόν. Τὸν Ibsen μόνο Γερμανοὶ τὸν ἔκριναν βαθύ. Γαλλικὰ ὑπάρχουν καὶ ἄλλα βιβλία μὰ δὲν εἶναι καὶ καλύτερα: Ἔργα του πρίχτηκαν ὡς τὰ τώρα. «Οἱ Βρυκόλακες», «Τὸ σπίτι τῆς Κούκλας», «Ἀγρίοπαις», «Ἐδὲ Γκιόπλερ», «Ὁ ἔχθρος τοῦ λαοῦ», «Τὰ στηρίγματα»

ποὺ ἤθελε τὸ παιδί. Τὸν Πάβλο ἀφῆ τὸνέ σεργιάνιζε πάντα στὸ δημόσιον Κήπον ἀφῆ τὸν πῆγαινε καὶ σκολεῖο κάθε μέρα. Τὴν ἀγαποῦσε τὸ παιδί, δὲν τὴν ἄφινε ἥσυχην, ὅλο μαζὶ τῆς. Καὶ κείνη πιά, τὸ χατίρι του νὰ μὴν τοῦ χαλάσῃ, ὅχι πὼς τοῦ τὰ μα-σοῦσε σὰν ἑφταίγῃ, τὸ ξεθάρρο καὶ ἀπλὴ κορίτσι ποὺ ἀπὸ κοπιμμένα καὶ ψέματα δὲν ἤξερε τοῦ τᾶλεγε μάλιστα ὀρθὰ κορτά, ἴσως καὶ γιὰ τοῦτο τὴν ἀκούγῃ. Ἄμχ μποροῦσε ὅμως νὰ τοῦ κάμῃ τὸ κέφι του, τὸ κάναε πρόθυμη καὶ γελαστή. Μὰ μὲ τὰ παιδιὰ πρέπει κανεὶς νὰ προσέχῃ. Ἄξια εἶναι νὰ σὲ καταστρέψουν, θάνατο καὶ χαμὸ νὰ σπεύρουνε διόλουγρ τους, καὶ ἡλικία δὲν ὑπάρχει ὅπου νὰ γίνεταί πὶο ἔρκοια τὸ κακὸ καὶ γιὰ τὰ ἴδια καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους, ἴσια ἴσια ἐπειδὴ τὸ παιδί ἀκόμη δὲ νουώθει, τί σημασία, τί συνέπειες μπορεῖ νὰ φέρῃ ἓνα καὶ μόνο ἀταχτο κίνημά του.

Ἔτσι καὶ ὁ ἀθῶος ὁ Πάβλος ποὺ ἀπὸ τὴν Κερμαρία συνήθισε νὰ κουβαλιέται στὸν ὦμο τῆς Κατινούλας, τῆδρισκε μιά γλύκα νὰ ἐξακολουθῇ τὸ κουβλήμα καὶ στὸ Παρίσι, Πῶς νὰ τοῦ τὸ ἀρνήθῃ; Πῶς νὰ τὸ ὑποψιαστῇ κιόλας πὼς θὰ τὴν ἐβλαφτε καὶ ἂν τὴν ἐβλαφτε παλε, τί πειράζει, ἀφοῦ εἴτανε γιὰ τᾶφεντικά; Τὸ γερό, τὸ δυνατό κ' ἔβρωστο κορίτσι, μὲ τὰ κόκκινα τὰ μάγουλα, μὲ τὰ μάβρα τὰ μάτια, ποὺ σπιθοβολοῦσαν ἀπὸ ζῶη, κουβαλοῦσε τὸν Πάβλο στὸ δρόμο καὶ γελοῦσε. Μὰ ἴσως ἀπὸ καὶ καὶ ἀπὸ τότες ἄρχισε ἡ τρομερὴ ἀρρώστια ποὺ ἐμελλε χρόνια νὰ τὴν βασανίσῃ. Μιὰ μέρα τῆς ἤρθε πόνος ξαφνικὸς στὴ μέση. Ἔπεσε στὸ κρεβάτι καὶ γιὰ νὰ πείσῃ μιὰ Κατινούλα, θὰ πῇ πὼς μικρὸ πρᾶμα δὲ θὰ εἴτανε. Τὸ πρῶτ, σηκώθηκε νὰ δουλέψῃ. Δὲν τὴν βαστούσανε τὰ γόνατά της. Ἔτυχε σὲ καὶ τὸν καιρὸ, πρῶτος ὁ κ. Ἀντρέας νὰ τὸ καταλάβῃ πὼς κατὶ ἔπαθε τὸ παιδί. Φέρθηκε, νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθεια, ὅπως ἔπρεπε νὰ φερθῇ. Ὅταν εἶδε πὼς ἡ Κατινούλα ἤθελε καὶ καλὰ νὰ τοῦ συγγιῇ τὸ γράφειό του, δὲν τὴν ἄφησε, τῆς εἶπε μάλιστα πολὺ ἀσπρηρὰ ὁ μεθοδικὸς ὁ

τα τῆς Κοινωνίας, «Ἡ Κερὰ τῆς Θάλασσας». Ἰσως πρίχτηκε καὶ κιν' ἔλλο ποὺ δὲν τὸ θυμοῦμαι. Γιὰ τὸν Ἰψεν μίλησε καὶ ὁ μεγάλος Δανὸς κριτικὸς Brandès στὰ περίφημα «μαθήματά του» ὑπάρχει καὶ μελέτη τοῦ ἴδιου γιὰ τὸν Ibsen γερμανικὴ γραμμένη.

Ἦνὰ τὸ Χάουπμαν ἐκεῖν τῆς δὲ γράφτηκε σ' Ἑλληνικὴ γλῶσσα. Ἐλάχιστα πράγματα μόνο ὑστερὰ ἀπὸ τὴν παράταξη τῆς «Βουλιαχμένης Κιμπάνης» τοῦ στὸ Βατικόν. Μ' αὐτὰ δὲν ἔχουν καμὴ σήματτα. Ἄλλο ἔργο τοῦ Χάουπμαν παραστήθηκε «ὁ ἀμαζῆς Χέντελ». Βιβλίον εἰδικὸ γιὰ τὸ συγγράφει αὐτὸς δὲ γνωρίζω, μὰ ὅποια ἱστορία τῆς νεώτερης Γερμανικῆς φιλολογίας καὶ ἂν ἀνοίξῃς θὰ βρεῖς μέσα ὅσες πληροφορίες θελήσεις.

Ἦνὰ τὸ Μέτερλικκ κίτι δημοσιεύτηκε στὰ πρῶτα φύλλα τῆς Τέχνης καὶ δὲ καὶ σὲ φημερίδας μὰ χωρὶς σπουδαία σημασία. Ἡ μετάφραση τῆς «Μόννα Βάννας» δημοσιεύτηκε στὰ «Παναθηναία». (Χρόνος Β' τεύχος 43. 15 Ἰουλίου 1902, 44—45, 31 Ἰουλ. 15 Αὐγ. 46—47, 31 Αὐγ.—15 7/8/1902). Ἄλλο ἔργο τοῦ Μέτερλικκ δημοσιεύτηκε στὰ «Παναθηναία» «Ὁ Παρεϊδάκτορ» καὶ πρίχτηκε τὸ παρασμένο κλοκίρι στὸ Βαρνιέ ἀπὸ τὸ διασπ Οἰκονόμου.

«Οἱ μεγαλύτεροι Ροῦσσοὶ δραματικοὶ ποιητὰδες εἶναι βέβαια καὶ ὁ Turgenieff καὶ ὁ Πούσκιν καὶ ὁ Τολστόη καὶ τώρα ἀνάμεσα στὸ πλῆθος τῶ νεώτερω δραματικῶν ἐξαυρίζουν ὁ Τσέχωφ, ὁ Γκόρκη. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι Ροῦσσοὶ δραματικοὶ ὀλιγώτερο ἴσως γνωστοὶ στὸν κόσμον μὰ στὴν πατρίδα τους συντελεστὲς μεγάλοι τοῦ θεάτρου. Τέτιοι εἶναι ὁ Gribojedoff συγγραφεὺς μ' ἄξια, ὁ Nicolò-Cogol-Janowsky, ὁ Alessandro Ostrowski καὶ ἄλλοι.

«Ὅσο γιὰ τὸ Γερμανὸ συγγραφεὺ ποὺ μὲ ρωτᾷς ὁ «ταχτικὸς ἀναγνώστης» ἂν ἔχει παρασταθῇ καμὴ κωμῶδια τοῦ στὴν Ἑλληνικὴ, τὸν παρακαλῶ νὰ καθρογράψῃ τ' ὄνομά του, καὶ μὲ λατινικοὺς χαρακτήρες, γιὰτὶ εἶται ποὺ τὸ ἔχει γραμμένο στάθηκε ἀδύνατο νὰ τὸ διαβάσω.»

— κ. E. C. l e m. Nice. Λίθαμε τὴ συντροπὴ τοῦ 1907 κ' εὐχαριστοῦμε γιὰ τίς γαληδικὰς εὐκίας ποὺ τὴ συντροφεύσαν. — κ. Γερ. Ζερ. στὸ Bombay καὶ Γραν. Ζερ. στὴν Κάλυμνο. Λίθαμε τίς συντροπὲς τοῦ 1907 καὶ σᾶς εὐχαριστοῦμε. — κ. Δ. Δεδ. Boston. Ἀκόμα νὰ μᾶς γράψῃς γιὰ τίς ἀποδείξεις ποὺ σοῦ στείλαμε δὲ καὶ τίς σερρεὶς μῆνης. Περιμένουμε.

Ἀντρέας, πὼς νὰ φροντῇ πρῶτα γιὰ τὴν υγεία της. πὼς εἶναι ἀχαμνὸς λογαριασμός νὰ τὴν ἀμελῇ κανεὶς, γιὰτὶ δὲν κερδίζει τίποτα, παρὰ χειροτερεύουνε τὰ πράγματα, ὥσπου νὰ πᾶψῃ ἀπὸ ἀνάγκη κάθε δουλειά, καὶ τί ὄρελος; Ταχτικὸς ἀθῶπος, τί ἄλλο νὰ τῆς πῇ. Μὰ ἡ Κατινούλα δὲν μποροῦσε νὰ τὸ πιστέψῃ πὼς εἴτανε ἄρρωστη μὲ τὰ σωστά της. Ἀνυπομονοῦσε στὸ κρεβάτι, παρακαλοῦσε τὴν κυρία καὶ τῆς δώσῃ τὴν ἄδεια νὰ σηκωθῇ πιά. Γιὰ δυὸ μέρες τῆς πέρασε κιόλας. Ὁ κ. Ἀντρέας καμάρωνε ποὺ φρόνιμα τὴ συμβούλεψε καὶ τὴ μάλλωσε πάλι. Μὰ ἡ Ὀλία, πὶο πρακτικὴ ἀκόμη ἀπὸ τὸν ἄντρα της, μὲν στὰθηκε στὰ πόδια της ἡ Κατινούλα, καὶ τὴν ἐστειλε στὸ γιαντρὸ, ἓνα γιαντρὸ μεγάλο, τὸ γιαντρὸ τοῦ θείου της τοῦ μακαρίτη, τοῦ γνωστοῦ ζουγράφου, νὰ μάθουνε μιὰ καὶ καλὴ γιὰτὶ πονοῦσε τὸ κορίτσι.

Πῆγε ἡ Κατινούλα. Ἰδοὺ τί ἔτρεχε. Τὸ δεξὶ τῆς τὸ νεφρὸ, ἀπὸ τὸ ραχοκόκαλο δίπλα ὅπου βόισκεται, εἶχε ἐκκολληθῇ—ἔπεσε, ὅπως μερικοὶ τὸ λένε. Ἀφ' οὗ τυχαίνει πολὺ συχνὰ στὶς γυναῖκες, τόσο συχνὰ ποὺ μοιάζει κ' ὑπάρχουνε λίγες μὲ ἀξεκόλλητο ἢ τὸ ἓνα ἢ τὸ ἄλλο τὸ νεφρὸ, τίς περισσότερες φορὲς τὸ δεξί. Δὲν εἶναι καὶ καμὴ κακὴ ἀρρώστια. Φτάνει νὰ τὸ ξέρῃς, νὰ νοιάζεσαι, νὰ παίρνῃς τὰ χρειαζόμενα μέτρα, νὰ μὴν τὸ παρακάνῃς στὴν κούραση καὶ γλυτάνεις. Ὁ γιαντρός τῆς παραγγεῖλε νὰ θρέφεται, νὰ παχαίνῃ, ἂν μπορεῖ, κ' ἔτσι νὰ στερεωθῇ τὸ νεφρὸ της, νὰ πιάσῃ νὰ μὴν ἀλλάξῃ θέση κάθε τόσο, νὰ μὴν πλέχῃ, ποὺ λένε οἱ γιαντροὶ στὸ Παρίσι. Τῆς εἶπε καὶ κατὶ ἄλλο ποὺ στεναχωρήθηκε ἡ Κατινούλα. Τῆς εἶπε πὼς θὰ γείανῃ γιὰ σίγουρο, ἂν παντρεφτῇ καὶ ἀποχτήσῃ παιδάκι.

Ὁ λόγος δὲν τῆς ἄρεσε διόλου. Δὲ φαντάζεται κανεὶς τί μπορεῖ νὰ δῇ καὶ νὰ πάθῃ ἓνα φτωχό-παιδὸ στὰ χωριά. Δὲν τὸ φανταζότανε μήτε ὁ γιαντρός, εἰδεμὴ θὰ μετροῦσε τὰ λόγια του, θὰ τᾶλεγε ἴσως διαφορετικὰ, μὲ τρόπο. Ἔπρεπε κιόλας νὰ μιλήσῃ ὁ ἀθῶπος, ἀφοῦ εἴτανε γιὰ καλὸ, κ' ἔχουμε

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Ἔντοκοι καταθέσεις

Ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα δέχεται ἐντόκους καταθέσεις εἰς τραπεζικὰ γράμματα καὶ εἰς χρυσόν, ἔτσι εἰς φράγκα καὶ λίρας στερελίας ἀποδοτέας εἰς ὀρισμένην προθεσμίαν ἢ διαρκείας.

Δι εἰς χρυσὸν καταθέσεις καὶ οἱ τόκοι αὐτῶν πληρώνονται εἰς τὸ αὐτὸ νόμισμα, εἰς 8 ἐγίνετο ἡ κατάθεσις εἰς χρυσὸν ἢ δι' ἐπιταγῆς ὀφειλῆς (chèque) ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ κατ' ἐπιλογὴν τοῦ ὁμολογούχου.

Τὸ κεφάλαιον καὶ οἱ τόκοι τῶν ὁμολογιῶν πληρώνονται ἐν τῷ Κεντρικῷ Καταστήματι καὶ τῇ αἰτήσῃ τοῦ καταθέτου ἐν ταῖς Ὑποκαταστάσεσι τῆς Τραπεζῆς.

Τόκοι τῶν καταθέσεων.

1	1)2	τοῖς	ομο	κατ'	ἔτος	διὰ	καταθέσεις	6	μην.
2	1)2	»	»	»	»	»	»	4	ἔτ.
3	»	»	»	»	»	»	»	2	ἔτ.
4	»	»	»	»	»	»	»	4	ἔτ.
		»	»	»	»	»	»	5	ἔτ.

Αἱ ὁμολογίαι τῶν ἐντόκων καταθέσεων ἐκδίδονται κατ' ἐκλογὴν τοῦ καταθέτου ὀνομαστικαὶ ἢ ἀνώνυμοι.

Ἄδικο ἐμεῖς ποὺ τὰ φυσικὰ τὰ πράγματα δὲν τὰ βλέπουμε ὅπως εἶναι, παρὰ ντρεποῦμαστε, τὰ θεωροῦμε σὰν ἀνύπαρχτα καὶ ἀρχίζουμε τοὺς λυρισμούς. Τέτοιος λυρισμός τῆς ἤρθε ὡστόσο τῆς ἀδολῆς τῆς Κατινούλας ἀπὸ ἓνα περίεργον περιστατικόν. Μόλις δώδεκα δεκαετῶν χρόνῳ παιδί, τὸ καλοκαίρι ποὺ γνώρισε τοὺς Ὀλπιέρηδες καὶ προτοῦ πᾶρ δούλα στὸ Χαμανοκόφρι, ὅταν ἔβρισκε τὰ πρόβατα στὸ λιβάδι, τὴν κυνηγοῦσε βοσκὸς δεκάξη δεκαετῶν χρόνῳ. Τάνῃξερὸ τὸ κορίτσι ἔτρεπε, μόνο ποὺ ζύγωνε δὲ νιός. Ἀσκημὸς δὲν εἴτανε, μὰ τὸνέ σιχαίνετανε τῆς ἔκανε κατὶ κουδέντες καὶ κατὶ χειρονομίας ποὺ ἀνδίαζε καὶ τρώμαζε, καὶ ἀφτὸς πάντα πίσω της. Ἡ κατημένη δὲ φυσούσε γρὺ τοῦ μπικμπᾶ της, ἀπὸ καλοσύνη, μήπως καὶ τὸν πεθάνῃ στὸ ξύλο. Σκιαζότανε κιόλας. Στὸ τέλος, γιὰ νὰ μὴν τὴ δῇ, ἔτρεχε νὰ κρυφτῇ ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ τραπέζι, στὴν καλύβη τους. Ἐρχότανε ὡς ἐκεῖ, στεκότανε στὴν πόρτα, ψιθύριζε ἀπὸ τὸ κατώφλι μὲ τὰ χεῖλιά του ἀφρισμένα, κατὶ ἀνοστής, κατὶ ἀνοστής, πὼς τρελλοῖνεται, πὼς τὴ θέλει, πὼς τὴ διψᾷ, πὼς νὰ τὸν ἀφήσῃ καὶ βλέπει, καὶ ἀφρὺ ξεστομίζει τέτοια πολλὰ, ἐφεβγε, γιὰτὶ φοβότανε τὸ γέρο καὶ δὲν ἀποκοτοῦσε νὰ βπῇ μέσα στὴν καλύβη, ὡς τὸ κρεβάτιαί της.

Ἔτσι γλύτωνε. Ἀπὸ τότες ὅμως τῆς ἀπόμεινε ριζωμένη στὸ ἀπλοκό της τὸ κεφάλαι ἀνίκητη ἀντιπάθεια γιὰ κάθε πρᾶμα, γιὰ κάθε λόγῳ ποὺ θυμίζει ἔρωτες καὶ ἀγάπες. Μὰ κ' ἡ παντρεὶὰ τᾶχα τί ἄλλο εἶναι; Κ' ἓνα φτωχοκόριττον ποῖονε θὰ πάρῃ τὸ κατὸ κάτω; Πάλι κανέναν τέτοιο, ἢ μπόσικο, ἢ κακοθήτικο σὰν τὸ βοσκόν. Τί ἀξίζουνε οἱ ἄντρες; Νά, ὅσο ἀξίζει καὶ ἀφτὸς. Ὅλοι τους ἓνα σοῖ. Στὴν Μπρετάννιαν, δὲν τους ἔχουνε οἱ γυναῖκες σὲ περίσσια ὑπόληψη. Κούφια κεφάλια, λεία. Στὶς πολιτεῖες, συλλογιστικὲς, ἔχουνε ἀκόμη πὶο παραλυμένοι. Κι ἀποφάσεις νὰ μὴν παντρεφτῇ. Ἐνα δουλικὸ τί δουλειὰ ἔχει; Νὰ δουλέψῃ τᾶφεντικά. Λοιπὸν κ' ἡ Κατινούλα τὰ δικά της. Κι ἔς μὴ γυρέθῃ μπελάδες. Οἱ χωρικὲς ἐκείπερξ, τὴν παντρεῖα γιὰ μεπάλι τὴν περνοῦνε. Ἀμὲ, δὲν εἶναι; Νὰ κίμης καὶ παιδιὰ, νὰ πεινοῦνε, νὰ ψαρεύουνε σὲ κανένα σκοτεινὸ λαγοῦμι ὅτι βρῶνε. Ἄς μᾶς λείψῃ. Ἀποφάσεις καὶ κατὶ ἄλλο ἡ Κατινούλα, νὰ μὴν ἀρρωστήσῃ πιά, γιὰ νὰ μὴν ἀκούσῃ ἀπὸ τοὺς γιαντροὺς τέτοια λόγια.

Κι ἀλήθεια, ἐντεκα χρόνια σωστά δὲν πόνεσε ἡ Κατινούλα οὔτε στὴ μέση οὔτε πούπατι. Περαιτένα ξεχασμένα. Δὲ σκέθε λὲς τὸ νεφρὸ. Ἀκολουθήσανε ἀφτὰ ποὺ δηνοῦμάστε, κοντὰ ἓνα χρόνο πρὶν ἀπὸ τὸ θάνατο τῆς Ὀλίας. Μήτε τότες, μ' ὅλη τὴ σύχνηση, δὲν ἔπαθε τίποτα ἡ Κατινούλα. Κι ὡστόσο εἶδε τῶν παθῶ τῆς τὸν τᾶραχο. Σὰν τὴ συνωδεῖε τὴν κερά της στὴ μεσηδρινὴ Γαλλία, εἶχε προκίστημα ἡ μικρὴ πὼς δὲ θὰ γύριζε πίσω. Χλωμὴ, ἀνήμπορη καὶ ἀδύναμη, καθότανε ἡ Ὀλία ξαπλωμένη στὴν πολυθρόνα της, χωρὶς νὰ κουνήσῃ, κάποτες καὶ χωρὶς νᾶχῃ τὸ κουράγιον νὰ βαστάξῃ τὴν πέννα της πολλὴ ὥρα τὴν ἄφινε καὶ τὴν ξανάπιανε, γιὰ νὰ γράψῃ τοῦ Ἀντρέα. Ἡ Κατινούλα στεκότανε μπροστὰ της, ἀμίλητη. (ἀκολουθεῖ)